

ئاممىۋى تەشكىلاتلار قوللانمىسى

خىتاي كىشىلىك ھوقۇقىنى ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنى كۈزۈتۈش ۋە سۈرۈشتە قىلىش

ISHR

INTERNATIONAL SERVICE
FOR HUMAN RIGHTS

بۇ قوللانما خەلقئارا كىشىلىك ھوقۇق مۇلازىمەت تەشكىلاتى ھەمرا تەشكىلاتلارنىڭ قىممەتلىك ياردىمى بىلەن ئىشلەنگەن. خەلقئارا كىشىلىك ھوقۇق مۇلازىمەت تەشكىلاتى كىشىلىك ھوقۇق ياقلىغۇچىلارنى قوللايدىغان، كىشىلىك ھوقۇق ئۆلچىمى ھەم سېستىمىسىنى كۈچەيتىدىغان بىر مۇستەققىل بولغان خەلقئارا ئاممىۋى تەشكىلات. بىز تەتقىقات، ھىمايە قىلىش، كۈزۈتۈش، ھەمكارلىشىش ۋە ئىقتىدار يېتىشتۈرۈش قاتارلىقلارنى ستراتېگىيىلىك بىرلەشتۈرۈش ئارقىلىق نىشانىمىزغا يېتىمىز.

مۇندەرىجە

- 4 **ئومۇمى نەزەر**
- 6 1 - بۆلۈم: كىشىلىك ھوقۇق ۋە زىيىتىنى ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش
ئاخىرلاشقاندىن كېيىن قانداق ئەھۋاللار يۈز بېرىدۇ؟
- 8 2 - بۆلۈم: ئاۋاز قوشۇڭ
ئاممىۋى تەشكىلاتلار نېمە ئۈچۈن ئارىلىشىشى كېرەك
- 10 3 - بۆلۈم: خىزمەت دائىرىسىنى بەلگىلەش.
نېمىنى نازارەت ۋە دوكلات قىلىشقا قانداق قارار قىلىسىز؟
- 12 4 - بۆلۈم: مۇھىم مەنبەئە تدارلارنى بىكىتىش
ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشكە كىملىرىنىڭ دىققەت قىلىشىنى ۋە ياردەم قىلىشىنى ئارزۇ قىلىسىز؟
- 14 5 - بۆلۈم: ھەركەت قىلىش ۋاقتىنى پىلانلاش
ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنىڭ ئىجرا قىلىنىشىنى نازارەت قىلىشىنى قاچان باشلاشنى قانداق بىلىسىز؟
- 16 6 - بۆلۈم: سانلىق مەلۇمات توپلاش ۋە ئارخىپ تۈزگۈزۈش
ئەمىلىيەتلىك تۈزۈشنى كۈزۈتىش ئۈچۈن قانداق ئۇچۇرلارنى ياكى دەلىل-ئىسپاتلارنى ئىشلىتىشىڭىز كېرەك؟
- 18 7 - بۆلۈم: ھۆججەتلىك تەكشۈرۈلگەن ئۇچۇرنى قانداق قىلىپ
ئۈنۈملۈك ۋە بىخەتەر ھالدا تاپشۇرالايسىز
ئەمىلىيەتلىك تۈزۈشنى كۈزۈتىش ئۈچۈن ھۆججەتلىك تەكشۈرۈلگەن ئۇچۇرنى قانداق قىلىپ بىخەتەر
يوللىيالايسىز؟
- 20 8 - بۆلۈم: ئىشنى رەسمى باشلاش
مىساللار ۋە مەنبەلەر
- 24 قوشۇمچە پايدىلىنىش: تېما بويىچە تاللانغان مۇھىم تەۋسىيەلەر

ئومۇمىي نەزەر

ختاي پۇقرالىرى دائىمىي رەۋىشتە ھۆكۈمەت خىزمەتچىلىرىنىڭ مەسئۇلىيەتچانلىقىنى يۇقۇرى كۆتىرىش، ئۆز جەمىيىتىنىڭ ھەممە كىشىنى ئۆز ئىچىگە ئالدىغان، زاۋۇتلارنى ئىشچى-خىزمەتچىلەر ئۈچۈن، مەكتەپلەرنى ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن بىخەتەر جاي، ئۆي ۋە ئاممىۋى سورۇنلارنى جىنسى ئايرىمچىلىقتىن خالى، ھەممە كىشى ئۈچۈن بىخەتەر ئورۇن قىلىش يولىدا تىرىشچانلىق كۆرسەتمەكتە.

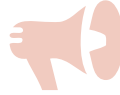
مەزمۇن

2018-يىلى 11-ئايدا، ختاي ھۆكۈمىتى 3-قېتىملىق كىشىلىك ھوقۇقنى ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش جەريانىنى بېشىدىن ئۆتكۈزدى. بۇ جەرياندا ئۇلار ئىنسان ھەقلىرىگە مۇناسىۋەتلىك بولغان بارلىق ئىلگىرلەشلىرىنى خەلقئارا جەمىيەتكە سۈندى، ھەمدە باشقا دۆلەت ھۆكۈمەتلىرىنىڭ ئۆزلىرىگە سۇنغان ئىنسان ھەقلىرىنى داۋاملىق تۈردە ياخشىلاش يۈزىسىدىن ئېلىپ بەرىشقا تېگىشلىك بولغان چارە-تەدبىرلەر توغرىسىدىكى تەۋسىيەلىرىنى قوبۇل قىلدى. تەكشۈرۈش جەريانىدا، ختاي ھۆكۈمىتى 150 دۆلەتنىڭ تەكلىپ قىلغان 346 تەۋسىيەسىنى تاپشۇرۇۋالغان بولۇپ، 2019-يىلى 3-ئايدا ھۆكۈمەت 284 تەۋسىيەنى ئورۇنداشقا قوشۇلدى ۋە بۇ تەۋسىيەلەرگە «قوبۇل قىلىندى ۋە ئىجرا قىلىندى» دەپ بىلدۈردى. باشقىچە ئېيتقاندا، ھۆكۈمەت ھازىر كىشىلىك ھوقۇقتىكى مۇھىم مەسىلىلەر توغرىسىدىكى تەۋسىيەلەرگە قارىتا تەدبىر قوللىنىشقا ياكى داۋاملىق ئەمەل قىلىشقا ۋەدى بەرگەن بولدى.

ئىنسان ھەقلىرى ئالىي كومىسسارى (مىچەئەلە باچەلەت) مىشېل باچېلېت 2019-يىلى 4-ئايدا ختاي ھۆكۈمىتىگە¹ رەسمىي خەت ئەۋەتتى، ئۇلارنىڭ بۇ تەكشۈرۈشنى داۋاملىق ئەلىپ بەرىشىنى تەلەپ قىلدى. ئۇلارنى كەلگۈسى 4 يېرىم يىل ئىچىدە، ب د ت سىستېمىسى بىلەن بولغان ھەمكارلىقلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان كونكرېت ساھەلەردە توختىماستىن ئىلگىرلەشكە، گۇرۇپپىلار ۋە تەشكىلاتلارنىڭ ھەر خىل تەھدىد ۋە توساقلاردىن خالى ھالدا، كىشىلىك ھوقۇقنى ئۆز ئىچىگە ئالغان خىزمەتلىرىنى ئەركىن ئېلىپ بەرىشىغا كاپالەت قىلىشقا، شۇنداقلا ئاممىۋى جەمىيەتلەر ئۈچۈن قۇلايلىق مۇھىتىنى يارىتىپ بەرىشىنى، ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ دىنغا ئىتىقات قىلىش ھوقۇقىنى قوغدىشى كەرەكلىكىنى ئوتتۇرىغا قويدى. ئۇ يەنە ختاي ھۆكۈمىتىنىڭ 2021-يىلىغىچە، تەكشۈرۈشنىڭ كېيىنكى مەزگىللىك دۆكلاتىنى تاماملاپ تاپشۇرۇشنى ئالاھىدە ئەسكەرتتى.

ئاممىۋى جەمىيەت دۆكلاتىنىڭ ئەھمىيىتى

ھۆكۈمەتنىڭ رەسمىي دۆكلاتى ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىرگە ب د ت ۋە «باشقا مەنپەئەتدار» (stakeholders) گۇرۇھلارنىڭ دۆكلاتى مەسىلەن: ئاممىۋى تەشكىلاتلار گۇرۇپپىلىرى، ئاكادېمىكلار، جامائەتەلەر قاتارلىقلارنىڭ دۆكلاتلىرى ئۇنىۋېرسال قەرەللىك تەكشۈرۈش مۇساپىسىنىڭ ئاساسلىق تەركىبىي بولۇش بىلەن، بۇ 3 دۆكلات ئاخىرقى تەكشۈرۈشنىڭ ئاساسى مەزمۇنىغا تەسىر قىلدۇ ۋە باشقا ھۆكۈمەتلەرنى مۇھىم مەسىلىلەر ھەققىدە كېرەكلىك تەكلىپلەر بىلەن تەمىنلەيدۇ.

ئەمما بۇنىڭدىن كېيىن نېمە ئىش يۈز بېرىدۇ؟

ھازىرچە ھەر قايسى دۆلەتلەرنىڭ كېيىنكى باسقۇچنىڭ باشلىنىشىغىچە بولغان ئىلگىرلەشلەرنى يىزىپ دۆكلات تاپشۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق چۈنكى نۇرغۇن دۆلەتلەر ب د ت غا ئوتتۇرا مەزگىللىك دۆكلات ئەۋەتىدۇ. بۇلار تەرەققىي قىلغان دۆلەتلەر ياكى ئىنسان ھەقلىرى نەتىجىسى ياخشى دۆلەتلەرلا ئەمەس، بەلكى دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىن تەركىپ تاپقان نۇرغۇن ئوخشىمىغان تەرەققىيات سەۋىيىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان دۆلەتلەردۇر. ئاممىۋى تەشكىلاتلار ھۆكۈمەتلەرنى قېسقا مۇددەتلىك دۆكلات سۇنۇشقا سەپەرۋەر قىلدۇ، چۈنكى بۇ جاۋاپكارلىقنى سۈرۈشتۈرۈشنىڭ مۇھىم ئەمىلىي قەدەملەرنىڭ بىر قېسمى دەپ كۆرسىتىلىدۇ. لېكىن نۇرغۇن ھۆكۈمەتلەر بۇنى ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن قىلىشنى خالىمايدۇ، چۈنكى ئۇلار بۇ خىزمەتنى ئارتۇقچە ئىش ياكى زۆرۈر ئەمەس دەپ قارايدۇ، ياكى ب د ت نىڭ باشقا دۆلەتلەرنىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا «يەنى كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىسىگە» ئارىلاشمايلىقى كېرەك دەپ قارايدۇ.

بۇ ئارقا كۆرۈنۈشتە، ئاممىۋى تەشكىلاتلارنىڭ كېيىنكى دۆكلاتىنى رولى، بولۇپمۇ «ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنىڭ ئوتتۇرا مەزگىل» جەريانىدا دەل ۋاقتىدا ۋە ئۈنۈملۈك يولغا قويۇشقا تۆھپە قوشۇشتا ئىنتايىن مۇھىم.

ختاينىڭ ئىچىدىكى كىشىلىك ھوقۇق تەشكىلاتلىرى ۋە ئاممىۋى تەشكىلاتلار گۇرۇپپىلىرى ۋە ئۇلارنىڭ خىزمىتىنى چەتئەلدە تۇرۇپ قوللىغانلار ئىزچىل ھالدا بۇنداق دۆكلاتنىڭ بولۇشىغا، ئۇلارنىڭ ختاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشتىكى تەۋسىيەلىرىنى يولغا قويۇشتىكى مۇۋەپپەقىيەتلىرى ۋە خىرىسلىرىغا دىققەت قىلىشى ئۈچۈن نېمىلەرنى قىلالايدۇ؟

كۆپلىگەن دۆلەتلەر، كىشىلىك ھوقۇق قەرەللىك تەكشۈرۈش جەريانىدا بولغىنىدەك، كونكرېتتىن مەزمۇن ۋە ئېنىق تەكلىپلەرگە قارىتا قوبۇل قىلىش پوزىتسىيەسىدە بولدى. ئەمدى بىزگە كىرەك بولغىنى بەرگەن ۋەدىمىزنى ئىشقا ئاشۇرىدىغان ئەمىلىي ھەرىكەتتىن ئىبارەت.

(Michelle Bachelet)

ب د ت كىشىلىك ھوقۇق ئالى كومىسسارى.
2020-يىلى 6-فېۋرال

© UNHRC

ئىزاھات: بۇ تەرجىمە خەلقئارا كىشىلىك ھوقۇق جەمئىيىتى تەرىپىدىن ئىشلەندى. بۇ ھەرىكەتمۇ ب د ت نىڭ رەسمىي تەرجىمىسى ئەمەس.

نېمە ئۈچۈن ئاممىۋى تەشكىلاتلار قوللىنىشى لازىم، ئۇنى كىم ئىشلىتەلەيدۇ؟

باشقا ئاممىۋى تەشكىلاتلار گۇرۇپپىلىرىنىڭ ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش دوكلاتىغا قارىتا نازارەت قىلىش ۋە دوكلات قىلىش ئىشلىرىغا ياردەم بېرىش خىزمىتىگە تايىنىش مەسلىھىتىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن، خەلقئارا كىشىلىك ھوقۇق مۇلازىمەت تەشكىلاتى بۇ ئاممىۋى تەشكىلاتلار قوللىنىشىنى تۈزۈپ چىقتى. بۇ قوللانمىنىڭ مەقسىتى 2018-يىللىق خىتاي كىشىلىك ھوقۇق بويىچە ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش (بۇندىن كىيىن ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش دەپ قىسقارتىلىدۇ) ھەققىدە ئاددىي تىل بىلەن ئومۇمىي چۈشەنچە بېرىش، ۋە ئىزىغا چۈشۈپ نازارەت قىلىپ دوكلات بېرىش ئۈچۈن مۇھىم نۇقتىلارنى ئېنىقلاش، ئۇچۇرغا ئېرىشىش ۋە ھەق-ھوقۇقلارنى ھىمايە قىلىش (advocacy) قاتارلىق ئىستراتېگىيىسىدىن تەڭ بەھرىمەن بولۇشتىن ئىبارەتتۇر.

ئاممىۋى تەشكىلاتلار، تەتقىقاتچىلار، ئىجتىمائىي ۋە سىياسەت تەشەببۇسكارچىلارنى نىشان قىلغان بۇ قوللانما شەخسلەر ۋە گۇرۇپپىلارنى ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش جەريانىدىكى پۈتۈن باسقۇچلارغا قاتنىشىشقا تەشەببۇس قىلىدۇ.

نەتىجىدە، بۇ قوللانما ئاممىۋى تەشكىلاتلار دوكلاتىنىڭ كەلگۈسى بەش يىلدىكى، يەنى خىتاينىڭ كېيىنكى تەكشۈرۈش باسقۇچى باشلىنىشىچە بولغان جەرياندا، نازارەت قىلىش، ئوتتۇرا مەزگىللىك دوكلات بېرىش، شۇنداقلا دوكلاتنى رەسمىي تاپشۇرۇشقا بولغان ۋاقىتچە ئۇنىڭ سانى، سۈپىتى ۋە ئۈنۈمىنى ئاشۇرۇشقا تۆھپە قوشۇشقا قارىدۇ.

خىتاي كىشىلىك ھوقۇق قوغدىغۇچىلىرى بىلەن تەربىيەلەش ئېلىپ بارىدىغان گۇرۇپپىلارنىڭ (خىتاي خەلق جۇمھۇرىيىتى كىشىلىك ھوقۇقى قوغداش ۋە ئىلگىرى سۈرۈش ئۈچۈن خىزمەت قىلىدىغان ھەر قانداق ئادەم دەپ چۈشىنىلىدۇ، مەيلى ئۇ خىتاي پۇقراسى بولسۇن ياكى بولمىسۇن)، بۇ قوللانمىنى تەربىيەلەش ۋە مەسلىھەت بېرىش ئىشلىرىدا پايدىلىنىش مەنبەسى سۈپىتىدە ئىشلىتىشكە ئالاھىدە تەۋسىيە قىلىمىز. ئاممىۋى تەشكىلاتلار بۇ قوللانمىنى ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش جەريانى ھەققىدە تېخىمۇ كۆپ ئۇچۇرلارغا ئېرىشمەكچى بولغان دېپلوماتلار ۋە ئاخبارات ساھەسىدىكى خادىملار ئۈچۈن ياخشى ئۆگىنىش ماتېرىيالى سۈپىتىدە ئىشلىتەلەيدۇ.

بۇ قوللانما بولسا بىر ئوچۇق مەنبە ماتېرىيال بولۇپ، خەلقئارا ئىنسان ھەقلىرى مۇلازىمەت تەشكىلاتى بۇنى خىتايدىكى ئىنسان ھەقلىرىنى قوغدىغۇچىلار ئىشلىتىدىغان كۆپ تىللارغا تەرجىمە قىلىشقا تىرىشىدۇ. خەلقئارا ئىنسان ھەقلىرى مۇلازىمەت تەشكىلاتى يەنە خىتايچە/ئىنگلىزچە بولمىغان نىشانلارنى ئاساس قىلغان گۇرۇپپىلارنىڭ، بولۇپمۇ خىتاينىڭ 2018-يىللىق ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشىدە دوكلات بېرىشكە ئاكتىپ قاتناشقانلارنىڭ، بۇ قوللانمىنى يەرلىك ھۆكۈمەت تىلىغا تەرجىمە قىلىشنى تەۋسىيە قىلىدۇ، كەندەكداغىرىلىك لاگۇتروپىيا ۋە چىنۇسنىڭ بىرلەشمە نەزەرىيەسى.

“ پۈتۈن بۇ جەريانلاردا كىشىلىك ھوقۇقنى قوغدىغۇچى بولۇش سالاھىيىتىمىز بىلەن بىزگە چۈشكەن ۋەزىپە، يالغۇز خېيىم خەتەرگە قارىماي ئاۋازىنى چىقىرىۋاتقانلارنىڭلا ئاۋازىنى تېخىمۇ يۈكسەلتىش بولۇپ قالماستىن، بەلكى باشقىلار تەرىپىدىن ئاۋازى تۇنجۇ قۇتۇرۇلغانلارنىڭمۇ ھوقۇقىنى ھىمايە قىلىدىغان قېيىن مەسلىھەتلىرىگە ھەم قوغدىغۇچى قالغان بولۇشتىن ئىبارەت.

مىشەل باشلەت، 2019-2-ئۆكتەبىر. ب د ت كىشىلىك ھوقۇق ئالى كومىسسارى

كشلىك ھوقۇق ۋە زىيىتىنى قەرەللىك ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش ئاخىرلاشقاندىن كېيىن قانداق ئەھۋاللار يۈز بېرىدۇ؟

كشلىك ھوقۇق ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش ئىشلىرى جەنۇبىدە ئېلىپ بېرىلغاندىن كېيىن، قارىماققا كەلگۈسى تۆت يېرىم ياكى بەش يىل جەريانىدا ھىچ قانداق پائالىيەتلەر بولمىغاندەك كۆرىنىدۇ، ئەمما بۇ ئەمىلىيەتتە ئۇنداق ئەمەس!

بۇ باھالاش ئۈچۈن توپلىغان ماتېرياللار ۋە ئالاقىدار كىشىلەرنىڭ ئۇچۇرلىرى داۋاملىق پايدىلىنىشقا تېگىشلىك ماتېرىياللاردىن ئىبارەت بۇ يەردە ئومۇمىي قەرەللىك باھالاشنىڭ رەسمىي يىغىنلىرىغا ۋە تەييارلانغان دوكلاتلارنىڭ ئۇزۇن مۇددەت بولۇشىغا، بۇ توغۇرلۇق ئىشلەۋاتقان خادىملارغا تېخىمۇ كۆپرەك تەسىر قىلىشقا بەزى تەكلىپلەرنى بەرمەكچىمىز. گەرچە ھۆكۈمەتلەر دوكلات سۇمىغا تەقدىردىمۇ ئەگەر ئوتتۇرا مەزگىللىك دوكلات قىلىش جەريانىنى ئۈزلۈكسىز سۈرۈشتە قىلغىنىمىزدا بىز كۆڭۈل بۆلگەن مۇھىم كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىلىرىگە باشقىلارنىڭ دىققىتىنى داۋاملىق تارتىشقا كاپالەتلىك قىلالايمىز

بەزى دىپلوماتلارنىڭ (خىتاي ھۆكۈمىتىگە) بىرىدىغان تەۋسىيەلىرىگە تەسىر كۆرسىتىش ئۈچۈن ئۇلارغا قارىتا لوبىچىلىق قىلىشقا (ياكى تەشەببۇسكارلىق قىلىشقا) ئۇرۇندىڭلارمۇ؟

ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنى تەييارلاش جەريانىدا سىلەر خىتاي ھۆكۈمىتى مىنىستىرلىكلىرى، پارتىيە ئورگانلىرى ياكى باشقا ئورگانلارنىڭ خادىملىرى بىلەن ئالاقە قىلىدىڭلارمۇ؟

مېنىڭ ئەزا دۆلەتلەرگە تەۋسىيەم، بارلىق پايداشلار، ئاممىۋى تەشكىلاتلار ۋە ھەتتا زۆرۈر بولغاندا بارلىق خەلقئارالىق تەشكىلاتلارنىڭ قوللىشىنى قولغا كەلتۈرىدىغان يېقىن بىر ئىش بىرلىكى ۋە ئىستىشارە بىلەن ئەمىلىي بىر ھەركەت پىلانى تەرەققىي قىلدۇرۇش ۋە يولغا قويۇشتىن ئىبارەت.

'ب د ت كىشىلىك ھوقۇق ئالى كومىسسارى مېشەل باشەلەت' نىڭ خىتاي ئىشلار مىنىستىرىغا يازغان مەكتۇپى 2019-29-ئاپرېل

- ئۇلارنىڭ شۇ دىپلوماتلار بىلەن قايتا ئالاقە قىلىش ۋە بۇ جەريانغا بولغان كۆز-قارىشىنى ئاڭلاشنى تەلەپ قىلىش ناھايىتى مۇھىم. ئۇلارنىڭ خىتاينىڭ قىلمىشلىرى ھەققىدە نېمىلەرنى ئويلىدى؟ ھۆكۈمەت بىلەن ئۆتكۈزگەن سۆھبەتلىرى ئەھمىيەتلىك بولدىمۇ؟ ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ تەۋسىيەلىرىنىڭ ئۇتۇقلۇق بولغانلىقىنى ھىس قىلدىمۇ؟
- ئەگەر سىز، ھۆكۈمەتنىڭ تەۋسىيەلەرنى قوبۇل قىلغانلىقىنى بىلسىڭىز، بۇ تەۋسىيەلەرنىڭ ئىجرا قىلىنىش جەريانىغا ياردەم قىلىشنى سورىسىڭىز بولىدۇ. بولۇپمۇ ئەگەر بۇ دۆلەت بىلەن خىتاي ئوتتۇرىسىدا كىشىلىك ھوقۇق دىئالوگى بار بولسا، سىز بۇ تەۋسىيەلەرنى ئىككى تەرەپلىك مۇزاكىرىلەرگە قويۇشقا ئىلھاملاندۇرالايسىز.
- سىز كىشىلىك ھوقۇققا ھۆرمەت قىلىدىغان ۋە ھۆكۈمەتنىڭ ئوتتۇرىغا قويۇلغان تەۋسىيەلەرنى مۇۋاپىقىيەتلىك ئەمىلىيەتتە ئىجرا قىلىشقا ھەمىدە ئۇلار ئوتتۇرىغا قويغان تەۋسىيەلەر ھەققىدە ئىشلەۋاتقان ئاممىۋى تەشكىلاتلارغا ۋەكىللىك قىلغان بولسىڭىز، ئۇلارنىڭ ئۆز تەشكىلاتىڭىزغا بىرئاز ياردەم بېرىشىگە ئىلھاملاندۇرالايسىز.
- كىشىلىك ھوقۇق ھىمايىچىلىرى ئۈچۈن ئەڭ قىيىن بولغان مەسىلە بولسا، تەشكىللىنىش، پىكىر ئىركىنلىكى، ياكى قىيىن - قىستاقچىن خالىي بولۇش قاتارلىق تەۋسىيەلەر بولۇپ، بۇ تەۋسىيەلەر <ئاللىقاچان قۇبۇل قىلىنغان ۋە يولغا قويۇلغان> دەپ قارالغان بولغاچقا دىپلوماتلارغا تەۋسىيەرىڭىزنى بەرگەندە ئۇلارنىڭ قانچىلىك ئەمىلىيەتتە ئىجرا قىلىنغانلىقىنى، بېسىمنى تېخىمۇ ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ نىمە قىلالايدىغانلىقىنى ئەسكەرتكەن ھالدا، كېيىنكى قىتىملىق باھالاش جەريانىدا بولسا تومئاق ۋە گۇڭگا بايانلارغا ئىشىنىش ئورنىغا تېخىمۇ كۈنكىرتى بولغان. يەنى مەخسۇس تېما، ئۆلچىمى بولدىغان ئىلگىرلەش، ئىشقا ئاشقۇدەك نىشان، مۇناسىۋەتلىك ساھە ۋە پۈتۈن بۇلارنى ئەمىلىيەتتە ئىجرا قىلىش ۋاقتى چەكلىمىسى بېكىتىشنىڭ تېخىمۇ ياخشى نەتىجە پەيدا قىلىدىغانلىقىنى خاتىرىلىتىشنىڭ ئەھمىيىتى چوڭ.

- ھۆكۈمەتنىڭ ب د ت كىشىلىك ھوقۇق كومىتېتىغا بەرگەن ئېغىزلىق باياناتىدا² قايسى مەسىلىلەر ئۈستىدە توختالدى؟ مانا بۇ ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش توغرىسىدىكى مۇلاھىزىلەرنى قايتا باشلاشنىڭ ياخشى پۇرسىتىدۇر.
- سىز مۇھىم دەپ قارىغان ھالقىلىق تەكلىپلەرنى مەركىزى ھۆكۈمەتنىڭ مۇناسىۋەتلىك مىنىستىرلىكلەرگە، مەركىزى قانلامغا، ئۆلكە دەرىجىلىك ئىدارىلارغا سۇنۇشنىڭ پايدىلىق بولۇشى مۇمكىن.
- سىز ئىشلەۋاتقان ساھەگە قاراپ، خىتاينىڭ 2025- يىلغىچە ساغلاملىق يېشىل پىلانى قاتارلىق باشقا پىلانلار بىلەنمۇ تونۇشۇپ چىقىشىڭىز، سىزنىڭ ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش جەريانىدا، بەلگىلەنگەن نىشانلارنى ئىلگىرى سۈرۈش ئۈچۈن ئوخشىمىغان دىيالوگ مۇھىتى يارىتىپ بېرىدۇ. مەسىلەن، خىتاينىڭ 2025- يىللىق يېشىل ساغلاملىق پىلانى سىزگە ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش نىشانىغا يېتىشنىڭ قىممىتى ھەققىدە ئوخشىمىغان سۆزلەش مۇھىتى ۋە سەھنىسى ھازىرلاپ بېرەلەيدۇ.
- ئالىي كومىسسارىنىڭ 2019-يىلى 4-ئايدا تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكلىرىگە يازغان خېتىدا، خىتاي ھۆكۈمىتىدىن ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش تەلەپلىرىنى مۇئەييەنلەشتۈرۈش ئۈچۈن رەسمىي قۇرۇلما بەرپا قىلىشنى³ ئالاھىدە تەكىتلىگەن بولۇپ، بۇ مەقسەتتە بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى كىشىلىك ھوقۇق ئالىي كومىسسارى ئىشخانىسىنىڭ ئەمىلىي ياردەم بېرىدىغانلىقىنى تەكىتلىگەن. شۇ سەۋەبىدىن بەلكىم سىلەر ھۆكۈمەتنىڭ بۇ ھەققىدە قايسى قەدەملەرنى باسقانلىقىنى ۋە بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى كىشىلىك ھوقۇق ئالىي كومىسسارى ئىشخانىسى بىلەن قانچىلىك دەرىجىدە ھەمكارلاشقانلىقىنى سۈرۈشتە قىلىشىڭلار مۇمكىن.

بۇ كىيىنكى قىتىملىق باھالاش جەريانىدا بولسا تومئاق ۋە گۇڭگا بايانلارغا ئىشىنىش ئورنىغا تېخىمۇ كونكرىتى بولغان، يەنى مەخسۇس تىما، ئۆلچىملى بولدىغان ئىلگىرلەش، ئىشقا ئاشقۇدەك نىشان، مۇناسىۋەتلىك ساھە ۋە پۈتۈن بۇلارنى ئەمىلىيەتتە ئىشقا ئاشۇرۇشنى ۋاقىت چەكلىمىسى بىكىتىشنىڭ تېخىمۇ ياخشى نەتىجە يەيدا قىلىدىغانلىقىنى خاتىرىلىتىشنىڭ ئەھمىيىتى چوڭ.

- بۇ تەكلىپلەر خىتاي تەرىپىدىن قوبۇل قىلىنمىغان تەقدىردىمۇ، ھۆكۈمەتلەر يەنىلا خىتاينى تەدبىر قوللىنىشقا قىستىشى، پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئاممىۋى ۋە خۇپىيانە سورۇنلاردا خىتاينىڭ بىسىم قىلىشى كىرەك بولىدۇ. مەسىلەن، ھۆكۈمەت تەرەپ بارلىق تەۋسىيەلەرنى تولۇق ئىجرا قىلىشنى خالىماسلىقى ياكى قىلاماسلىقى مۇمكىن، ئەمما قىسمەن تەكلىپلەرنى يولغا قويۇشنى ئويلىشىشى مۇمكىن.
- قايسى ھۆكۈمەتلەر ئوتتۇرا مەزگىللىك دوكلات تاپشۇردى؟ سىز بۇ ھۆكۈمەتلەردىن خىتاينىڭمۇ ئوخشاش ھەركەت قىلىشى ئۈچۈن ھەيدەكچىلىك قىلىشنى ۋە ئەڭ ئۇيغۇن رىيالىققا ئاساسەن، ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنىڭ يولغا قويۇلۇشىغا ئائىت ئۇچۇرلارنى تېخىمۇ ئوچۇق-ئاشكارە ئېلىپ بېرىشىغا ياردەم قىلىشنى تەلەپ قىلىشىڭىز بولىدۇ.

سىز ب د ت نىڭ خىتايدىكى ئورگىنى بىلەن ھەمكارلاشتىڭىزمۇ؟ ئۇلار ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش ئۈچۈن تەكلىپلىرىنى تەييارلىدىمۇ؟

- بولۇپمۇ، ب د ت كومىتېتىنىڭ مۇتەخەسسىسلىك ساھەلىرىگە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەردە خىتاينىڭ يېڭى ۋەدىلىرى ھەققىدە ب د ت ئورگانلىرىغا ئۇچۇر بەرسىڭىز بولىدۇ، سىز يەنە ب د ت دوكلاتلىرى ھەققىدە بولۇپمۇ بۇ دوكلاتلارنىڭ ئەمىلىيلىشىش ۋە ئىلگىرلەش جەريانىلىرىنى قانداق كۈزىتىش ھەققىدە پىكىرلىرىڭىزنى ئورتاقلاشىشىڭىز بولىدۇ.
- يەنى ب د ت كومىتېتىنىڭ، ھۆكۈمەتنىڭ ھالقىلىق ئورگانلىرى بىلەن يىغىن ئېچىپ ساھىبخانلىق قىلىشى ۋە بۇ جەرياندا ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنىڭ تەۋسىيەلىرىنى تونۇشتۇرۇش ئىمكانلىرى بار. گەرچە تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكى ھۆكۈمەتلەرنىڭ كىشىلىك ھوقۇق خاتىرىسى ھەققىدە ب د ت يىغىنلىرىدا باشلامچىلىق رول ئوينىسىمۇ، لېكىن كۆپلىگەن باشقا مىنىستىرلىقلار سىياسەت ۋە بەلگىلىمىلەرنىڭ ئۆزگەرتىلىشىدە مەسئۇلىيەتچانلىق رول ئوينايدۇ.
- سەزگۈر بولمىغان بەزى مەسىلىلەردە، ھۆكۈمەت قوبۇل قىلغان ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش تەۋسىيەلىرى بىلەن ماس كېلىدىغان تۈرلەرگە مالىيە ياردەم ئېلىش ئىمكانىيىتى بار.

سىزنىڭچە ئۆزىڭىزنىڭ بولمىغان ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش دوكلاتىڭىز ھەققىدە تەن ياخشىمۇ (ئەتراپلىقمۇ)؟ سىز قوشماقچى بولغان يېڭى ئۇچۇرلار بارمۇ؟

- سىزنىڭ دوكلاتىڭىز ھۆكۈمەتلەرنىڭ خىتاينىڭ بەرگەن تەۋسىيەلىرىگە تەسۋىرگە ئېرىشەتتىن بۇرۇن كۆرسەتمىسى ئۈچۈن مۇشۇ نوقتىغا كەلگەن بولسىڭىز سىز بۇنىڭ قايتا تەھرىرلەش ياكى يېڭىدىن رەتلەش ئارقىلىق، بەلكىم ئۇنى ب د ت نىڭ باشقا ئورگانلىرى بىلەن ئورتاقلىشىش ئىمكانىيىتى بولۇشى مۇمكىن. (مەسىلەن، شەرتنامە ئورگانلىرى ياكى ب د ت نىڭ ئالاھىدە مۇتەخەسسىسلىرى⁵ - بۇ يەردە⁶ بۇلاردىن تېخىمۇ كۆپ بىلىمگە ئېرىشەلەيسىز). بولۇپمۇ سىز ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش جەريانىدا كىلىپ چىققان نەتىجىدىن ئۆزىڭىزنىڭ قانداقلىقىڭىزدا، يەنى كۆپىنچە ھۆكۈمەتلەر بىر - بىرىگە تەۋسىيە قىلىشىپ ئەمىلىي نەتىجە كۆرۈلمىگەندەك بىلىنسىمۇ، لېكىن تەرەپسىز مۇتەخەسسىسلەر سىزنىڭ شەتبۇسىڭىزغا تېخىمۇ ياخشى ئىنكاس قايتۇرۇشى ۋە مەسىلىنىڭ تېخىمۇ تەپسىلىي ۋە جانلىق تەۋسىيە بولۇپ شەكىللىنىشىگە ھەسسە قوشۇشى مۇمكىن.
- ئەگەر سىز كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىسى ھەققىدە ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشتىن بۇرۇن ھۆكۈمەتلەر بىلەن ئورتاقلاشماقچى بولغان پاكىت تىزىملىكىنى تەييارلىغان بولسىڭىز، بۇ پاكىت تىزىملىكى كىيىنكى كۈزىتىش باسقۇچلىرىدا ۋە سىزنىڭ ب د ت ئورگانلىرى بىلەن بولغان ئۇچرىشىشىڭىز جەريانىدا يەنىلا پايدىلىق بولىدۇ.
- سىز ب د ت ئورگانلىرى بىلەن ئالدىن مەسلىھەتلىشەلمىسىڭىزمۇ، ئۇلارنىڭ خىزمەت دائىرىسىگە كىرىدىغان بارلىق تەۋسىيەلەرنى كۆرۈشىڭىز مۇمكىن. مەسىلەن، ئەمگەك مەسىلىسى خەلقئارا ئەمگەك تەشكىلاتى تەرىپىدىن ھىمايە قىلىنىدۇ. جىنسىي ئاپرىمچىلىق مەسىلىسى بولسا ب د ت ئاياللار تەشكىلاتى تەرىپىدىن ئىلگىرى سۈرۈلىدۇ. ئەگەر سىز ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش دوكلاتىنى تاپشۇرغان بولسىڭىز، ئۇنى خىتاي قوبۇل قىلغان تەۋسىيەلەر بىلەن بىرلىكتە بۇ ئورگانلارغا ئەۋەتسىڭىز بولىدۇ. ھەمدە بۇ ئورگانلارنىڭ مۇناسىۋەتلىك مىنىستىرلىكلەر بىلەن سۆزلىشىشى ياكى تەۋسىيەلەرنى ئىجرا قىلىشى جەريانىدا ئاممىۋى تەشكىلاتلار بىلەن ھەمكارلىقنى قولغا كەلتۈرۈشكە تىرىشىشىڭىز بولىدۇ.

ئاۋاز قوشۇڭ: ئاممىۋى تەشكىلاتلار نېمە ئۈچۈن ئارىلىشىشى كېرەك؟

بەلكىم بۇنى بىلىشىڭىز مۇمكىن، كىشىلىك ھوقۇق ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش جەريانى ئۈچ ئاساسلىق دوكلاتتىن تەشكىل تاپماقتا:

چۈنكى ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنىڭ 2- ۋە 3- قېتىملىق باھالىنىشى ئارقىلىق، جۈملىدىن، 2013-يىلدىن 2018-يىلغىچە ئارىلىقتا، خىتاي، خەلقئارا كىشىلىك ھوقۇق شەرتنامىسىنىڭ ئىجرا قىلىنىش ئەھۋالىنى باھالاشقا مەسئۇل مۇتەخەسسىسلەر كومىتېتى تەرىپىدىن يەنە بەش قېتىم تەكشۈرۈلدى: بۇلار «شەرتنامە ئورگىنى» دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ خىزمەتلەر نوقتۇلۇق ئۇچۇرنىڭ كىشىلىك ھوقۇق ۋە شۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەرگە ئائىت ئۇچۇرلارغا ئىرىشىشكە زور تۆھپە قوشتى. ھەمدە ب د ت نىڭ خۇلاسە دوكلاتىنىڭ ئۇزۇنلىقى بولسا، كىشىلىك ھوقۇقلارنىڭ ئېغىر خىرىسقا دۇچ كەلگەنلىكىگە ئائىت ئۇچۇرلارنىڭ كۆپلىكىدىن دېرەك بېرىدۇ.

كۆپلىگەن ئاممىۋى تەشكىلات پائالىيەتچىلىرى بۇ شەرتنامىنى تەكشۈرۈشكە تۆھپە قوشتى. شۇڭلاشقا خەلقئارا جەمئىيەتنىڭ خىتاينىڭ كىشىلىك ھوقۇق ساھەسىدە ئۆزگىرىش بولغان بولغانلىقى ياكى قايسى پۆلىنىشتە بولغانلىقىنى چۈشىنىدىغان كۆپ قاتلام ئۇچۇرلار مەۋجۇت.

لېكىن، ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنىڭ ئۈچىنچى قېتىملىق باھالىنىشىدا (2018-2023) بەزى ئۆزگىرىشلەر بولدى. سەۋەبى شەرتنامە ئورگان كومىتېتلىرىنىڭ دوكلاتىنى ئۆز ۋاقتىدا تاپشۇرغان بولسىمۇ، لېكىن بۇ دوكلاتكارنى بىر تەرەپ قىلىش ۋاقتى بىرقەدەر كېچىكىشى سەۋەبىدىن، شەرتنامە ئورگانلىرىنىڭ بۇ دوكلات ھەققىدە كۆپ قىتىم ياكى ئەتراپلىق تەكشۈرۈش ئېلىپ بارالىشى ناتايىن. نەتىجىدە، ب د ت نىڭ 4- نۆۋەتلىك ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش خۇلاسە دوكلاتى ئۈچىنچە تەپسىلىي بولماسلىقى مۇمكىن. ئەمەلىيەتتە، بۇ دوكلاتتىكى بەزى مۇھىم مەسىلىلەرنىڭ تولۇق كۆزدىن كەچۈرۈلىشى ناتايىن. بۇنىڭ ئەمەلىيەتتىكى مەناسى، ئاياللارنىڭ باراۋەرلىك ھوقۇقى، بالىلارنىڭ ھوقۇقى، ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ ھوقۇقى ياكى تەن جازاسىغا مۇناسىۋەتلىك ئەندىشلەر، قانۇنىي جەريان بويىچە ئىش كۆرۈلۈش ھوقۇقى، ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي ۋە مەدەنىيەت ھوقۇقى قاتارلىق بىر قىسىم مۇھىم مەسىلىلەر بۇلۇشى مۇمكىن.

يەنى ھۆكۈمەت ئىجابىي ئۇچۇر بىلەن تەمىنلىگەن، يېتەرلىك ئىستاتىستىكا بەرمىگەن ۋە ياكى بەزى مەسىلىلەرگە نەزەر سالىمىغان ئەھۋال ئاستىدىمۇ ب د ت نىڭ ۋە ئاممىۋى تەشكىلاتلارنىڭ چالا قالغان بوشلۇقلارنى تولدۇرۇش پۇرسىتى بار. ئەگەر ب د ت نىڭ خۇلاسە دوكلاتى مۇجىمەل بولۇپ قالغان بولسا، ئاممىۋى تەشكىلاتلار پاكىت ۋە گۇۋاھلىق ئارقىلىق مۇتەخەسسىسلەرنىڭ ئۇچۇرلىرىنى تولۇقلىيالايدۇ. خىتاينىڭ ئۈچىنچى قېتىملىق ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشكە تەييارلىق قىلىش جەريانىدا، دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن كەلگەن نۇرغۇن گۇرۇپپىلار دوكلات تەييارلاپ رەسمىي تاپشۇردى¹⁰.

تەكشۈرۈشكە تىگىشلىك ئۇچۇرلار چوقۇم بالدۇر تاپشۇرۇلۇشى كېرەك بولغانلىقى ئۈچۈن، بۇ ئۇچۇرلارنىڭ ناھايىتى ئاسانلا ۋاقتى ئۆتۈپ كېتىدۇ. دەل مۇشۇ جەريانلاردا تەۋسىيەلەرنىڭ ئىجرا قىلىنىشىنى كۈزىتىش ۋە سۈرۈشتە قىلىش ناھايىتى مۇھىم.

ئىزدىنىشىڭلار جەريانىدا، ھۆكۈمەتلەرنىڭ ئىككىنچى ئۈچىنچى قېتىملىق ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈلىشى جەريانىدا، ھۆكۈمەتلەرنىڭ قانچىلىك ئىلگىرلەش ھاسىل قىلغانلىقى ھەققىدە كۆپلىگەن ئۇچۇرلارنىڭ بارلىقىنى بايقىشىڭلار مۇمكىن، (ب د ت نىڭ رەسمىي دوكلاتىدا ھەممىسى مەۋجۇت).

خىزمەت دائىرىسىنى بەلگىلەش - نېمىنى خىزمەت دائىرىسىنى بەلگىلەش - نېمىنى كۈزىتىش ۋە نىمىنى دوكلات قىلىشقا قانداق قارار قىلىسىز؟

1 بىرىنچى قەدەم: ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ دوكلاتىنى ¹¹ ۋە قوشۇمچىسىنى ئېچىڭ. ¹²

2 ئوقۇڭ.

3 ئوقۇڭ.

4 تۆتىنچى قەدەم: قايتا ئوقۇڭ. خىزمىتىڭىزگە ئەڭ مۇناسىۋەتلىك قىسمىنى گەۋدىلەندۈرۈشنى ئويلاڭ.

2018- يىلى نوپا بىردا، خىتايغا سۇنۇلغان 346 تەكلىپ ئىچىدىن خىتاي قۇبۇل قىلغان 284 تەكلىپنى ئوقۇش ئارقىلىق شۇنى كۆرەلەيسىزكى، گەرچە خىتاي كۆپلىگەن تەۋسىيەلەرنى قۇبۇل قىلغاندەك كۆرۈنسىمۇ، پىكىر ئەرەكلىكى، تەشكىللىنىش ئەرەكلىكى قاتارلىق كىشىلىك ھوقۇق ھىمايىچىلىرى ۋە ئاممىۋى تەشكىلاتلارغا ناھايىتى مۇھىم بولغان مەسىللەردە، "قۇبۇل قىلىندى ۋە ئىجرا قىلىندى" دەپلا قۇتۇلغان بولدى.

بۇ دىگەنلىك، بۇ تەۋسىيەلەرنى يولغا قويۇش ئۈچۈن باسقان قەدەملەرنىڭ بۇ تەۋسىيەلەرنىڭ ئىجرا قىلىنىشىغا كاپالەتلىك قىلىدىغانلىقىدىن دېرەك بېرەمدۇ؟ جاۋاب: ئەلۋەتتە ياق

بۇ مەسىلىلەر يۇقىرى قاتلاملىق يىغىن ۋە مۇنازىرە قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ. بەزى دۆلەتلەر ھەقىقىي ئەھۋالنى بىلمەسلىكى مۇمكىن، بەلكىم ھۆكۈمەتنى بۇ تەۋسىيەلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش ئۈچۈن ھەقىقەتەن كۈچ چىقاردى دەپ ئويلىشى مۇمكىن. بىر كىشىلىك ھوقۇق ھىمايىچىسى سۈپىتىدە سىزنىڭ قىلىۋاتقان ئىشلىرىڭىز ۋە تەجرىبىلىرىڭىز، ھۆكۈمەتلەرنىڭ ھەقىقىي ئەھۋاللىرىنى چۈشىنىشىگە ياردەم قىلىدىغان مۇھىم ئۇچۇرلاردۇر.

سىز دېققەت قىلىشقا تىگىشلىك يەنە بىر ئىش شۇكى، نۇرغۇن دۆلەتلەر خىتايىنى كىشىلىك ھوقۇقنى قوغداش جەھەتتە ياخشى ئىشلەۋاتىدۇ دەپ قارايدۇ. شۇ سەۋەبتىن ئۇلارنىڭ كۆپىنچىسى خىتايىنى كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىسىگە باھا بېرىش جەريانىدىكى سۆزلىرىنى «تېخىمۇ قوغداش» ياكى «يەنە ئىلگىرلىگەن ئاساستا» دېگەندەك مۇسەبەت جۈملىلەر بىلەن سۆز باشلايدۇ. يەنە بەزى دۆلەتلەر خىتايدىن تېخىمۇ تىرىشچانلىق كۆرسىتىشنى تەلەپ قىلغاندەك بولۇۋېلىپ، «ئەلۋەتتە، خىتاي ھۆكۈمىتى بۇلارنىڭ ھەممىسىنى قوبۇل قىلدى، بۇ دىگەنلىك خىتاي دۆلىتىنىڭ ئاللىبۇرۇن بۇ ئىنسان ھەقلىرى مەسىلىسىدە ھەرىكەتكە ئۆتكەنلىكىنى ئىتىراپ قىلغانلىقىدىن دېرەك بېرىدۇ» دېگەندەك جۈملىلەر بىلەن خىتايغا ياخشى كۆرۈنىشكە تىرىشىدۇ.

قانداقلا بولمىسۇن، ئەگەر بۇ ئۆزىڭىزنىڭ تەشەببۇسكارلىق خىزمىتىڭىزگە پايدىسى بار دەپ ئويلىسىڭىز، بۇ تەۋسىيەلەردىن يەنىلا پايدىلىنالايسىز ۋە ھۆكۈمەتنىڭ بۇ جەھەتتىكى خىزمەتلىرىنىڭ ئىلگىرىلىشىنى ئۆلچەپ چىقالايسىز.

بۇ ئەھۋال ھۆكۈمەتنىڭ بۇ تەۋسىيەلەرنى يولغا قويۇش ۋە ئىجرا قىلىشقا جىددى قارغانلىقىدىن دېرەك بېرەمدۇ؟ ئەلۋەتتە ياق.

سىز بۇ تەۋسىيەلەردىن ئۆزىڭىز ئۈچۈن مۇھىم بولغانلىرىنى باشقا ھۆكۈمەتلەر بىلەن، ئۇلارنىڭ كىشىلىك ھوقۇقنى قوغداشتىكى تىرىشچانلىقى ۋە ئەڭ ياخشى تەجرىبىلىرى توغرىسىدا ئۆتكۈزگەن سۆھبەتلىرىڭىزدە ئىشلىتىسىز ۋە شۇنداقلا خىتاينىڭ كىشىلىك ھوقۇق خاتىرىسى توغرىلىق كۆز قاراشلىرىڭىزنى ئورتاقلىشىمىسىز؟ جاۋاب: شۇنداق

ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنىڭ يېڭى باشلىنىش باسقۇچى بولسا، تەۋسىيەلەرنىڭ ئەمەللىشىشى ھەققىدە مۇناسىۋەتلىك دېپلوماتلار ۋە باشقا ھۆكۈمەتسىز تەشكىلاتلار بىلەن ئالاقە ئورنىتىدىغان ياخشى پۇرسەت. سىز پايدىلىق تەكلىپلەرنى بەردى دەپ قارىغان ھۆكۈمەتلەرنىڭ دېپلوماتلىرىغا رەھمەت ئېيتالايسىز، سىز چۈشەنگەن ياكى ئاجىز بولغان تەكلىپلەرنى بەرگەنلەردىن سوئال سورىسىڭىز بولىدۇ. سىز بەلكىم شۇنى بايقىشىڭىز مۇمكىن، دېپلوماتلار دائىم ۋەزىيە ئالماشتۇرۇپ تۇرىدۇ. شۇ سەۋەبتىن ئۇلارغا قارىغاندا خىتايدىكى كونكرېت كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىسى ۋە ب د ت نىڭ ئۇلارنى ھەل قىلىش ئۈچۈن قىلغان خىزمەتلىرىنى سىز كۆپرەك بىلىسىز. شۇڭلاشقا سىز ئۇلارنىڭ بۇ مەسىلىلەرنى تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشىنىشىگە ياردەم قىلالايسىز.

«بېرىلگەن تەۋسىيەلەر ئاللىقاچان يولغا قويۇلدى» دەيدىغان باھانىلارنىڭ ھىچ بىر كاپالىتى، ئاساسى ۋە مېغىزى يوق. ئەگەر شۇنداق بولسا ئىدى، باشقا دۆلەتلەر ھىچقاچان بۇنداق تەۋسىيەلەرنى بەرمىگەن بولاتتى. بۇنىمۇ قويۇپ تۇرايلى، ئەگەر كىشىلىك ھوقۇق ھەققىدىكى ئەندىشىلەر "بىر خاتا چۈشەنچە" نىڭ مەھسۇلى بولسا ئىدى، بۇنچىلىك كۆپ كىشىلىك ھوقۇق ۋە ئاممىۋى تەشكىلاتلار بۇنچىلىك كۆپ كۈچ چىقىرىپ كىشىلىك ھوقۇق ئۈچۈن كۆرەش قىلاتتى؟

خوڭكوڭ ئۇنىۋېرسال قەرەللىك باھالىش بىرلەشمىسى باياناتىچىسى، 2019-يىلى

ئاخىرىدا، خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ نۇرغۇن كۈچلۈك تەۋسىيەلىرىنى "ئالاھىدە ئەھۋال" دەپ ئەسكەرتىپ قويغىنىنى كۆرسىتىدۇ. بۇلار بولسا قوبۇل قىلىنغان بولمىدۇ دەپ قارالغان تەۋسىيەلەردۇر، گەرچە بۇ تەۋسىيەلەر ناھايىتى كۈنكىرىتىنى، ئۆلچىمىگىلى بولىدىغان، ھەرىكەتتە ئۆتۈشكە تىگىشلىك، رېئالنى ۋە ۋاقىت چەكلىمىسى قويۇلغان ھالقلۇق مەسىلىلەردىن ئىبارەت بولغان بولسىمۇ لېكىن ھۆكۈمەتنىڭ نەزىرىدە ئۇلار «غەرب ھۆكۈمەتلىرى» دىن كەلگەن ياكى «سىياسىيلاشتۇرۇلغان» مەسىلىلەر دەپ قارىلىدۇ.

خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ بۇلارنى ئەمەلىي جەھەتتە يولغا قويۇش مەجبۇرىيىتى بارمۇ؟
ياق.

شۇنداقكەن، ئۇلارنى نەزەرگە ئالماي ياكى ئۇلارنى قورال سۈپىتىدە ئىشلىتىلمەيدىكەن دەپ قارىشىڭىز توغرىمۇ؟
ياق.

سىز يەنىلا بۇ تەۋسىيەلەردىن پايدىلىنىپ، بەزى ئىنسان ھەقلىرى تېمىلىرىدىكى خىزمىتىڭىزنى ياخشىلاشقا سىناپ باقامسىز؟
ئەلۋەتتە.

گەرچە خىتاي ھۆكۈمىتى تەۋسىيەنى «قوبۇل قىلىنغان» بولسىمۇ، ئەمما بۇ تەۋسىيەنى ئوتتۇرۇشقا قويغان دۆلەت بۇنىڭ يېزىلىش سۆزلىرىنى تاللاش ئۈچۈن نۇرغۇن ئىچكى تەرتىپ ۋە تەدبىر بەلگىلەشنى باشتىن كەچۈرگەن. دېمەك، بۇ دۆلەتنىڭ مەلۇم دەرىجىدە خىتاي ھۆكۈمىتى بىلەن بولغان مۇزاكىرىلىرىدە، ھەتتا ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنىڭ سىرتىدا، بۇ تېمىغا داۋاملىق ئەھمىيەت بېرىش ئىرادىسى بار.

ئەگەر سىز «ئىزچىل ھالدا» دېگەندەك قۇرۇق سۆز بىلەن باشلانغان تەۋسىيەلەرگە دىققەت قىلماقچى بولسىڭىز، سىز ھۆكۈمەتنىڭ قىلىۋاتقان ئەمىلىي ئىشلىرى بىلەن ئۇنىڭ ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش دوكلاتىدا، ياكى ب ت نىڭ باشقا دوكلاتلىرىدا ۋە ياكى خەۋەرلەردە ئوتتۇرىغا چىقىۋاتقان رېئاللىقلار ۋە شۇنىڭدەك ئۆزىڭىزنىڭ شەخسىي كەچۈرۈشلىرىڭىزدىكى ئەمىلىي ئەھۋاللارنىڭ پەرقىنى گەۋدىلەندۈرۈشتىن باشلىشىڭىز بولىدۇ. ئەگەر ھۆكۈمەت ئىنسان ھەقلىرىنى قوغداشنى ياخشىلاشقا ياردەم بېرىشنىڭ ئورنىغا، ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىلىۋاتقان بولسا، بۇ ئەھۋالغا دىققەت قىلىش ۋە خاتىرە قالدۇرۇش تېخىمۇ مۇھىم.

مۇھىم مەنپەئەتدارلارنىڭ تىزىملىكىنى تۇرغۇزۇش: ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشكە كىملىرىنىڭ دىققەت قىلىشىنى ۋە ئوتتۇرىغا قويغان تەۋسىيەلەرنىڭ ئەمىللىشىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن كىملىرى سىزگە ياردەمچى بولالايدۇ؟

ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشتە بېرىلگەن ۋەدىلەرنىڭ ئەمىللىشىشىنى كۈزىتىشنىڭ كۆپلىگەن مەقسەتلەرگە يېتىشىمىزگە ياردەمچى بار.

- بىرىنچىدىن، ھۆكۈمەتنىڭ بۇ جەريانغا قاتناشقانلىقىنىڭ ئۆزىلا مەسىلىلەرگە بولغان چۈشەنچىسىنى ھەمدە بۇ جەرياندا ھالقىلىق مەسىللەرگە قول سىلىش ئۈچۈن مۇقىم قەدەملەرنى مەسئۇلىيەتچانلىق ۋە ئوچۇق ئاشكارا داۋاملاشتۇرۇشقا بولغان ئېڭىنى ئاشۇرىدۇ.
- ئىككىنچىدىن، بۇ پۈتۈن جەريانلار سىزنىڭ ھۆكۈمەتلەرنىڭ ئىش ھەرىكەتلىرىنى ۋە كىشىلىك ھوقۇقنى قوغداش مەسئۇلىيىتىنى ياخشى تەرەپكە ئۆزگەرتىش ئۈچۈن سىزنىڭ ئۇلارغا پايدىلىق ئۇچۇرلارنى تەمىنلىشىڭىز ئۈچۈن ياخشى پۇرسەت يارىتىپ بېرىدۇ.
- بۇ يەردە كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىسىنىڭ مۇھىملىقىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشكە ياردەم قىلالايدىغان ۋە خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ كىشىلىك ھوقۇقنى ئىلگىرى سۈرۈشتىكى پوزىتسىيەسىگە تەسىر قىلالايدىغان مۇھىم مەنپەئەتدارلارنىڭ تىزىملىكىنى تۈزۈپ چىقىشىڭىز ئۈچۈن مۇھىم بولغان بىر قانچە سوئاللار بار:

- **قانۇنىي ئىسلاھاتلار:** ئەگەر رايونلۇق ياكى مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىدا ۋە ياكى خىتاي خەلق سىياسى مەسلىھەتچىلەر قۇرۇلتىيىدا، كېرەكلىك بولغان يېڭى قانۇن ياكى قانۇن لايىھىسىگە تۈزىتىش كىرگۈزۈش جەريانىدا سىزنىڭ پايدىلىق تەكلىپلەرنى بايان قىلىش ئىمكانىڭىز بارمۇ؟ تەييارلىق كومىتېتىنىڭ بۇ قانۇن لايىھەسىنى تەييارلىشى جەريانىدا سىزگە ھەمكارلىشىدىغان تەتقىقاتچى ياكى قوشۇمچە ماتېرىياللار بىلەن تەمىنلەيدىغان باشقا ئىتتىپاقداشلار بارمۇ؟
- **سىياسەت ۋە تۈزۈم ئىسلاھاتى:** مىنىستىرلىقلارنىڭ باشقۇرۇش ساھەسىگە كىرىدىغان ئالاھىدە مەسىللەردە بەزى مىنىستىرلىقلارنىڭ مەمۇرى تەدبىرلەرنى ئىشلىتىش ئۈچۈن رىغبەتلەندۈرۈش پۇرسىتىڭىز بارمۇ؟
- **ھۆكۈمەتنىڭ ئارىلىشىشى:** يۇرتىڭىزدىكى ئۆلكە دەرىجىلىك ھۆكۈمەت خادىملىرى بىلەن ياخشى ئالاقىڭىز بارمۇ؟ گەرچە نۇرغۇن تەۋسىيەلەر مەركىزىي ھۆكۈمەتكە قارىتىلغان بولسىمۇ، ئەمما ئۆلكە ۋە تۆۋەن دەرىجىلىك ھۆكۈمەتلەرمۇ ئۆزلىرىنىڭ ئەمىلىيىتىنى ئۆزگەرتىشكە مايىل بولۇشى مۇمكىن - كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىسىدە، مەركىزىي ۋە يەرلىك قاتلاملار ئوتتۇرىسىدا شۇنداقلا ئوخشىمىغان ئۆلكىلەر ئارىسىدا ئىزچىللىق بولۇشى كېرەك..

ل گ ب ت (ئەر قوش جىنسلىقلار، جىنس ئۆزگەرتكەنلەر، ئايال قوش جىنسلىقلار) ھوقۇقىنى قوغدۇغۇچىلار ئۈچۈن بەلگۈلۈك بوشلۇق بار بولۇپ، ئۇنىۋېرسال قەرەللىك تەكشۈرۈش تەۋسىيەلىرىگە ئوخشىغان خەلقئارالىق كۆزدىن كەچۈرۈش خىزمەتلىرى دۆلەت ئىچىدىكى ھەق ھوقۇق تەشەببۇسكارلىرىنىڭ خىزمەتلىرىگە بىرلەشتۈرۈلۈپ ئېلىپ بىرىلالايدۇ. خىتاي ل گ ب ت پائالىيەتچىسى.

نۇرغۇن ئاممىۋى تەشكىلاتلار بىلەن ب د ت ئوتتۇرسىدا رەسمىي دىئالوگ شەكىللەنگەن بولۇشى مۇمكىن. شۇ سەۋەبتىن ئۇلار ئارىسىدا ئىشەنچ تۇرغۇزۇشقا بىراز ۋاقىت كىتىدۇ. ئەمما ب د ت نىڭ ھەر قايسى ئورگانلىرىنىڭ ب د ت نىزامنامىسىگە ئاساسەن كىشىلىك ھوقۇقىنى قوغداش ۋە ئۇنىڭغا ھۆرمەت قىلىش مەجبۇرىيىتى بار.

• ئىلمىي ساھالارنىڭ ئارىلىشىش:

سىز پروفېسسورمۇ؟ مائارىپ سىستېمىسى بىلەن مۇناسىۋىتىڭىز بارمۇ؟
ئىلمىي ئورگانلار ھەر خىل يىغىنلارنى ئۇيۇشتۇرۇش ئارقىلىق بېرىلگەن مۇھىم تەۋسىيەلەرنىڭ ئەمىللىشىشىگە پايدىلىق تەكلىپلەرنى بېرەلەيدۇ.

• باشقا ئاممىۋى تەشكىلاتلارنىڭ ئارىلىشىشى:

كىشىلىك ھوقۇق خىزمەتلىرىگە ئارلاشمايدىغان ياكى ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشكە قاتنىشالمىغان باشقا تەشكىلاتلار ناھايىتى كۆپ بولۇشى مۇمكىن. سىز ئۇلارنى تەشكىلەپ، ئۇلارنىڭ بەزى ئاكتىپلىرىدىن پايدىلىنىپ، ئوتتۇرىغا قويۇلغان تەۋسىيەلەرنى ئۇلارنىڭ ئۈگۈنىشىنى قولغا كەلتۈرۈپ، ئۇلارنىڭ كىيىنكى خىزمەتلىرىدە پايدىلىنىشىغا رىغبەتلەندۈرەلەيسىز. بۇ تەشكىلاتلاردىن ئەمىلىي خەيرى - ساخاۋەت ئىش قىلىدىغان ۋە پاراۋانلىق خىزمىتىگە قىزىقىدىغان ۋە خىپىلەر ياكى فوندى جەمئىيەتلەر ۋە ئىتائەت تەشكىلاتلىرى، ھۆكۈمەتلارنىڭ ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش ۋە دىسسىنى ئورۇنداشقا ياردەم قىلالايدۇ.

• ب د ت نىڭ ئارىلىشىشى:

سىزنىڭ مەسلىھەتلىرىڭىزنى ھەل قىلىدىغان ب د ت نىڭ ئاساسلىق ئورگانلىرى قايسىلار - ئۇلار سىز مۇھىم دەپ قارىغان تەۋسىيەلەرنى بىلەمدۇ؟
ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش، نۇرغۇن دۆلەتلەردە، ب د ت خادىملىرى بىلەن بۇلارغا ساھىبخانلىق قىلغان دۆلەتلەر ئوتتۇرسىدا ئەمىلىي ھەمكارلىق قىلىدىغان ساھالەرگە دىققەتنى مەركەزلەشتۈرۈش ئۈچۈن كىرەكلىك بولغان قۇرۇلمىلارنىڭ شەكىللىنىشىگە تۈرتكە بولالايدۇ. نۇرغۇن ئاممىۋى تەشكىلاتلار بىلەن ب د ت ئوتتۇرسىدا رەسمىي دىئالوگ شەكىللەنگەن بولۇشى مۇمكىن. شۇ سەۋەبتىن ئۇلار ئارىسىدا ئىشەنچ تۇرغۇزۇشقا بىراز ۋاقىت كىتىدۇ. ئەمما ب د ت نىڭ ھەر قايسى ئورگانلىرىنىڭ ب د ت نىزامنامىسىگە ئاساسەن كىشىلىك ھوقۇقىنى قوغداش ۋە ئۇنىڭغا ھۆرمەت قىلىش مەجبۇرىيىتى بار.

• بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ سىجىل

تەرەققىيات نىشانى¹³ (س ت ن) نى بىلەمسىز؟
سىز بۇ ھۆكۈمەتلەر تەرىپىدىن كەڭ دائىرىدە قۇبۇل قىلىنغان بۇ نىشانلارغا دىققىتىڭىزنى مەكەزلەشتۈرۈپ ئۇلارنى ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش ئارقىلىق قۇبۇل قىلىنغان تەۋسىيەلەر بىلەن بىرلەشتۈرسىڭىز بولىدۇ. مەسىلەن جىنسىي باراۋەرلىك، مائارىپ، ئىشقا ئورۇنلىشىش ۋە مۇھىت قاتارلىق مەسىلىلەر بولسا يالغۇز تەرەققىيات ۋە كىشىلىك ھوقۇق كۈن تەرتىپى ئۈچۈن مۇھىم بولۇپ قالماستىن، بۇلارنى سىجىل تەرەققىيات نىشانىغا كىرگۈزۈش¹⁴، ھۆكۈمەتلەرنىڭ ياخشىراق ئىنكاسىنى قوزغىشى مۇمكىن.

• ب د ت نىڭ ئارىلىشىشى:

خىتايدىكى قايسى ئەلچىخانىلار ۋە كونسۇلخانىلار سىزنىڭ مەسلىھەتلىرىڭىزگە مۇناسىۋەتلىك تەكلىپلەرنى بەرگەن دۆلەتلەرگە ۋەكىللىك قىلىدۇ؟ سىز ئىشلەۋاتقان كىشىلىك ھوقۇق ۋەزىيىتىگە ئەھمىيەت بەرمىسىمۇ لېكىن باشقا مەسلىھەتدە كۈچلۈك تەكلىپ ئوتتۇرىغا قويغان ھۆكۈمەتلەر قايسىلار؟ ھەر ئىككى خىل ئەھۋال ئاستىدا، سىز بۇ دۆلەتلەرنىڭ تەۋسىيەلىرىڭىزنىڭ قوبۇل قىلىنغان ياكى قىلىنمىغانلىقىغا قارىماي، بۇ دۆلەتلەرگە قەرەللىك يېڭىلامىلارنى ۋاختىدا يوللاپ، بۇ تەۋسىيەلەرنىڭ، ئۇلارنىڭ بۇنىڭدىن كىيىنمۇ داۋاملىق ئارىلىشىشىغا ياخشى بىر بىشارەت ئىكەنلىكىنى تەكىتلەش.

/ ئەگەر سىز نۇرغۇن تېمىلاردا ياكى ئىنتايىن مۇرەككەپ بىر مەسىلە ھەققىدە ئىشلىمەكچى بولسىڭىز، سىز ئالاقە قىلماقچى بولغانلارنىڭ تىزىملىكى ناھايىتى ئۇزۇن بولۇشى مۇمكىن. لېكىن بۇ ئۇزۇن تىزىملىك ۋاقىتىڭىزنى ئۈنۈملۈك ئىشلىتىشنىڭ توغرا يولى بولماسلىقى مۇمكىن. ئالدى بىلەن ئاز ساندىكى ھۆكۈمەتلەرنى نىشان قىلىپ، باشقا دىپلوماتلارغا دوكلات يوللاۋاتقان باشقا گۇرۇپپىلار بىلەن ھەمكارلىشىپ ئىشلىسىڭىز تېخىمۇ ئۈنۈملۈك بولۇشى مۇمكىن.

/ تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكى (پايتەخت شەھەرلىرىنىڭ) ۋە جەنۇبىدىكى دىپلومات ۋەزىپىلىرىمۇ مۇھىم رول ئوينايدۇ. ئۇلار ھەمىشە قايسى تەۋسىيەلەرنى مەركەز قىلىش توغرىسىدا مۇھىم قارارلارنى چىقىرىدۇ ۋە ئۇچۇرلىرىڭىزنى ب د ت دائىرىسىدىلا ئەمەس، باشقا يەرلەردىمۇ ئىشلىتەلەيدۇ.

• تاراتقۇلارنىڭ ئارىلىشىشى:

سىزدە كىشىنى تەسىرلەندۈرىدىغان ھېكايىلەر بارمۇ؟ ئاخبارات ۋاسىتىلىرى سىزنىڭ دوكلاتلىرىڭىزغا ھۆكۈمەتنىڭ بەرگەن ۋە دىسسىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىگە ۋە نېمە ئۈچۈن نازارەت قىلىشنى شۇنچە مۇھىم دەپ ئويلايدىغانلىقىڭىزغا قىزىقىشى مۇمكىن.

• سودا شىركەتلىرىنىڭ ئارىلىشىشى:

كارخانا ۋە سودا شىركەتلىرىگە مۇناسىۋەتلىك تەۋسىيەلەر بارمۇ؟ سىز چەتئەلدە تىجارەت قىلىۋاتقان خىتاي شىركەتلىرىنىڭ ياكى خىتايدا تىجارەت قىلىۋاتقان چەتئەل شىركەتلىرىنىڭ كىشىلىك ھوقۇققا بولغان سەزگۈرلۈك نوقتىسىدا، بۇ شىركەتلەرنىڭ مەسئۇلىيىتى توغرىسىدىكى تەۋسىيەلەرنىڭ يولغا قويۇلۇشىنى مۇزاكىرە قىلىنىشىنى ئويلاشىڭىز بولىدۇ.

ھەركەت قىلىش ۋاقتىنى پىلانلاش: ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنىڭ ئىجرا قىلىنىشىنى نازارەت قىلىشنى قاچان باشلاشنى قانداق بىلىسىز؟

كىشىلىك ھوقۇق خىزمىتى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان ۋە ب د ت نىڭ پۇرسىتىدىن پايدىلىنىشنىڭ يوللىرىنى ئىزدەيدىغان شەخس ۋە تەشكىلاتلا ئۈچۈن مۇۋاپىق ۋاقتىنى بىلىشنىڭ قىيىنلىقىنى بىلىمىز. ئۇنى ئالدىن پىلانلاش تېخىمۇ تەسكە توختايدۇ، چۈنكى كۆپ ۋاقىتلاردا نۇرغۇن مۆھلەت چەكلىمىلىرى بىر-بىرىگە يېقىن ۋاقىتتە يۈز بېرىدۇ.

ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش يولغا قويۇلىدىغان بەش يىل جەريانىدا، سىز مۇناسىۋەتلىك ئورگانلارغا بىۋاسىتە مەلۇمات بەرسىڭىز بولىدۇ. بەزىدە ئىلمىي گۇرۇپپىلار ياكى ئاساسىي ئېقىمدىكى ئاقىللار ئامبىرى، ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشكە مۇناسىۋەتلىك تېمىلاردا مۇنازىرە يىغىنلىرىنى ئورۇنلاشتۇراالايدۇ.

باشقا ھۆكۈمەتنىڭ خىتاي ھۆكۈمىتىگە بەرگەن تەۋسىيەلىرى ئۈستىدە قانداق ئىلگىرلەشلەرنىڭ بارلىقىنى بىلىش ئۈچۈن سۈرۈشتە ۋە نازارەت قىلىش خىزمىتىگە پايدىلىق ئۇچۇرلار بىلەن تەمىنلەشكە تىرىشىڭىز بولىدۇ. چۈنكى ئۇلار مۇشۇ ئۇچۇرلارغا ئاساسەن كىيىنكى نۆۋەتلىك تەكلىپلەرنى بېرىدۇ. (بۇ ئۇچۇرلار ئۇلارنىڭ كىيىنكى نۆۋەتلىك تەۋسىيەلەرنى بېرىشىگە ئاساس بولالايدۇ)

خىتاينىڭ نوقتىسىدىن قارىغاندا، قايسى مەسىلىلەرنى ئەڭ ئالدىنقى ئورۇنغا قويۇش بولسا ئىنتايىن مۇھىم ئورۇندا تۇرىدۇ. بۇ مەسىلىلەر پەقەت سىزنىڭ تەشكىلاتىڭىز ئۈچۈنلا ئەمەس، بەلكى خىتايدا تەۋسىيە قىلغان ياكى قىلماقچى بولغان ھۆكۈمەتلەر ئۈچۈنمۇ ئەڭ مۇھىم ئورۇندا تۇرىدىغان مەسىلىلەردۇر. سىز دىپلوماتلار بىلەن كۆرۈشۈپ ئۇلاردىن بىۋاسىتە سوئال سورىسىڭىز بولىدۇ ۋە ياكى دۆلەتتىن كەلگەن باشقا ئاكادېمىكلەر ياكى ئاممىۋى تەشكىلاتلار بىلەن سۆزلىشىش ئارقىلىق ۋە ھۆكۈمەت ئوتتۇرىغا قويغان باشقا تەۋسىيەلەرنى (خىتايدا بېرىلگەن بولۇشى ئاتاين) كۆرۈپ چىقىش ئارقىلىق قايسى مەسىلىلەرنىڭ ئەڭ مۇھىم بولغانلىقىنى بىلەلەيسىز.

سىز بەلكىم بەزى دۆلەتلەرنىڭ ئۆزى قىزىقىدىغان كىشىلىك ھوقۇق تېمىلىرىنىڭ بارلىقىنى بايقىغان بولۇشىڭىز مۇمكىن. (مەسىلەن، ئاياللار باراۋەرلىكى، كۆچمەن ئىشلەمچىلەر ياكى دۆلەتلىك كىشىلىك ھوقۇق ئورگانلىرىغا ئوخشاش¹⁹) بۇمۇ ئۇلارنىڭ ئىنسان ھەقلىرى سىياسىتىنىڭ مۇھىم بىر قىسمىدۇر.

ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنىڭ بىر قانچە ئەۋزەل (پايدىلىق) تەرەپلىرى :

- ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش ھەر بەش يىرىم يىلدا بىر قېتىم باھالاش ئۆتكۈزىدۇ. شۇڭا باھالاشتىن كېيىن ئۇنىڭ سۈرۈشتىسىنى قىلىش ۋە ئۇنى نازارەت قىلىشقا يېتەرلىك ۋاقىت بولىدۇ.
- ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش جەريانىدا خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ بەرگەن ۋەدىلىرى، سىزنىڭ سۈرۈشتە ۋە نازارەت قىلىش ۋاقتى جەدۋىلىنى تۈزۈپ چىقىشىڭىزغا يېتەكچىلىك قىلىدۇ. بۇ بەرگەن ۋەدىلەر دائىم كىشىلىك ھوقۇق توغرىسىدىكى دۆلەتنىڭ ھەرىكەت پىلانىنىڭ پايدىلىقلىرىنىمۇ ياكى ۋاقىت جەدۋىلى ئېنىق بولغان باشقا باسقۇچلارنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ ئۇچۇرلار سىزنىڭ ئىزىغا چۈشۈپ نازارەت قىلىشىڭىزنىڭ ۋاقتى سائىتىنى بەلگىلەشكە ئاساس بولالايدۇ.

- قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بەش يىرىم يىل تېز ئۆتىدۇ! ئاممىۋى تەشكىلاتلارنىڭ، ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنىڭ كېيىنكى باسقۇچلۇق دەۋرىگە تۆھپە قوشۇشقا بەرگەن رەسمىي مۆھلەت ۋاقتى ناھايىتى مۇھىم. ئادەتتە بۇ مۆھلەت كىشىلىك ھوقۇق ئالىي كومىسسارى ئىشخانىسى (ي ھ ئ ك ئ) ۋە ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش ساھەسىدە ئىشلەيدىغان ئاممىۋى تەشكىلاتلار تەرىپىدىن ناھايىتى ئېنىق ئوتتۇرىغا قويۇلدى. ئەمما قائىدە بويىچە، ئادەتتە رەسمىي مۆھلەت، رەسمىي تەكشۈرۈشتىن 6 ئايدىن 8 ئايغىچە بۇرۇن بولىدۇ دەپ پەرەز قىلالايسىز. ئەگەر سىز دائىم ئۇچۇر توپلاۋاتقان ۋە نازارەت قىلىۋاتقان بىرى بولسىڭىز، رەسمىي دوكلات تاپشۇرۇشقا ئوبدان تەييارلىق قىلالايسىز.

دۆلەتلەرنىڭ بېرىلگەن تەۋسىيەلەرنىڭ ئاقىۋىتىنى سۈرۈشتە قىلىشى ئۈچۈن ئالالايدىغان يەنە بىر مۇھىم تەدبىرى بولسا، ئۇلارنىڭ ئۆزلىكىدىن ئوتتۇرا مەزگىللىك دوكلاتنى يوللىشى بولۇپ ھىساپلىنىدۇ. بۇ مۇناسىۋەت بىلەن مەن خىتاي دۆلىتىنىڭ، ۲۰۱۲-يىلىدىكى باھالاشنىڭ ۳-ھالقىسىغا مۇناسىۋەتلىك ھالدا، ئوتتۇرا مەزگىللىك دوكلاتنى يوللىشىنى كۈچلۈك تەۋسىيە قىلىمەن.

ب د ت كىشىلىك ھوقۇق ئالىي كومىسسارى مېشلە باشالەت'نىڭ خىتاي تاشقى ئىشلار مىنىستىرىغا يازغان خېتى. 2019-يىلى 29-ئاپرېل.

ۋە قاچان ئورتاقلىشىش كېرەك ...

تەييارلانغان ماتېرىياللارنى ھۆكۈمەتلەرگە قاچان تاپشۇرۇش توغرىسىدا ئېنىق بەلگىلىمە يوق - بۇ پەقەت ئۆزىڭىزگە باغلىق، ئۆزىڭىزنىڭ خىزمەت پىلانىڭىزغا باغلىق.

سىز، ب د ت ۋە خەلقئارا جەمئىيەت بىلەن ئورتاقلىشىشنى پىلانلىغان ئۇچۇرلار ئۈچۈن، ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش دائىرسىدە «ئوتتۇرا نۇقتا» دىگەن جەريان بار بولۇپ، بۇ گەرچە رەسمىي تەكشۈرۈش جەريانى بولمىسىمۇ، باھالاش جەريانىنىڭ بىر قىسمى ھېسابلىنىدۇ. بۇ ئوتتۇرا مەزگىللىك تەكشۈرۈش ياكى باھالاش پۇرسىتىنى يارىتىشنى مەقسەت قىلغان. دېمەك، سىز خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئەمىلىيلەشتۈرۈش ئۈچۈن بەلگىلىگەن ۋاقىتنىڭ يېرىمىغا يېقىن قالغاندا دوكلاتىڭىزنى يوللىسىڭىز، بۇ سىزنىڭ ئوتتۇرا مەزگىللىك باھالاشقا قوشقان تۆھپىڭىزدۇر.

ھۆكۈمەتلەرنىڭ ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش ئوتتۇرا مەزگىللىك دوكلاتى بولسا «ئەڭ ياخشى ئىش قىلىش ئۇسۇلى» دەپ قارىلىدۇ، ئەمما بۇ ب د ت تەرىپىدىن تەلەپ قىلىنمايدۇ. خىتاي ھازىرغىچە ئوتتۇرا مەزگىللىك تەكشۈرۈشتە ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن دوكلات بېرىپ باقمىدى. شۇ سەۋەبتىن ئاممىۋى تەشكىلاتلارنىڭ دوكلاتلىرى تېخىمۇ مۇھىم ئورۇندا تۇرىدۇ.

باشقا ھۆكۈمەتلەرنى ئۇچۇر بىلەن تەمىنلەش ئىشلىرىغا كەلسەك، دۆلەت باشلىقلىرى ياكى باشقا يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدارلارنىڭ خىتاي زىيارىتىدىن ئىلگىرى ئۇلارغا دوكلات سۇنۇش بەلكى ئەڭ پايدىلىق بولغىنى ھېسابلىنىدۇ. دوكلاتىڭىزدا قايسى تەۋسىيەلەرنى كۆرگەنلىكىڭىزنى ۋە قايسى سانلىق مەلۇماتلارنى ئىشلىتىپ شۇنداق خۇلاسەگە كەلگەنلىكىڭىز توغرىسىدا ئېنىق چۈشەنچە بېرىڭ. ھەمدە دوكلاتىڭىزنى كۆزدىن كەچۈرۈپ تەييارلىق قىلىشىغا يېتەرلىك ۋاقىت بۇلىشى ئۈچۈن، ئۇنى ئۇلارغا بۇرۇنراق تاپشۇرۇڭ.

كۆپ قوللىنىلىدىغان يەنە بىر ئىستراتېگىيە بولسا، ب د ت نىڭ باشقا كۈندىلىك ئىشلار خاتىرىسىغا دىققەت قىلىش. خىتاينىڭ ب د ت شەرتنامە ئورگىنى تەرىپىدىن تەكشۈرۈلىدىغان ۋاقىتلىرى بولۇشى مۇمكىن، سىز بۇ ۋاقىت جەدۋىلىگە ئاساسەن دوكلاتلىرىڭىزنى تەييارلىيالايسىز. بۇ خىل ئەھۋالدا، دوكلاتى «قوش ئىشلىتىش» كە ئىمكانىيەت بولىدۇ - يەنى سىز خىزمەتنى بىر قېتىم قىلىسىز، ئەمما تېمىڭىزغا ئاساسەن تەھلىللىرىڭىزنى ئىككى قېتىم ياكى ئۈچۈنچى قېتىم قىلىشقا ئىمكانىيەت بولىدۇ. بىر قانچە يىل ئىلگىرى بولسىمۇ، خىتاينىڭ بۇ تېمىغا ئوخشايدىغان قانداق تەۋسىيەلەرنى قوبۇل قىلغانلىقىنى بىلىسىڭىزلا، بۇ ماتېرىيالنى ئىشلىتىپ خەلقئارا جەمئىيەتنىڭ، خىتاينىڭ ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش مەزگىلىدە بەرگەن ۋەدىسىنى ئىجرا قىلىپ- قىلمىغانلىقىنى چۈشىنىشىگە ياردەم بېرەلەيسىز.

يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان ئىستراتېگىيەلەر «تەكرار ئىشلىتىش» ياكى «ئوخشاش مەقسەتكە ئىشلىتىۋېرىش» ئۇسۇللىرىنى بارلىق مەسىلىلەرگە، بولۇپمۇ مۇرەككەپ ياكى سەزگۈر مەسىلىلەر ئۈچۈن قوللانغىلى بولمايدۇ. ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش بارلىق كىشىلىك ھوقۇقلارغا دائىر بولغان مەزمۇنلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. گەرچە بىر دۆلەت كىشىلىك ھوقۇق شەرتنامىسىنى تەستىقلىمىغان تەقدىردىمۇ، خىتايدا ئومۇمىي جەھەتتىن ئېيتقاندا، پەقەت ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشلەر، پۇقرالار ۋە سىياسىي ھوقۇق-ھوقۇقلار خەلقئارا ئەھدىنامىسىدا قوغدىلىدىغان ھوقۇقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ دېگەنلىك، ب د ت نىڭ بۇ شەرتنامە بىلەن قوغدىلىدىغان ئالاھىدە ھوقۇق كومىتېتى تەرىپىدىن رەسمىي تەكشۈرۈلمەيدۇ چۈنكى بۇ شەرتنامە خىتاي تەرىپىدىن تېخى تەستىقلانمىدى.

كىشىلىك ھوقۇق ئۇنىۋېرسال باھالاش جەريانىدا ئوتتۇرىغا قويۇلغان ھالقىلىق مەسىلىلەر، ئالاھىدە كۈن تەرتىپى ۋە شەرتنامە ئورگانلىرىنىڭ ھەمدە كىشىلىك ھوقۇق ئالى كومىسسارلىقى ئىشخانىسىنىڭ (OHCHR) تەۋسىيەلىرىگە ئەينەك تۇتىدۇ. ھەممىسى قوشۇلۇپ دۆلەتلەر سەۋىيەسىدىكى گىرەلەشپ كەتكەن كىشىلىك ھوقۇققا دائىر بوشلۇقلارنى تولدۇرىدۇ ۋە شۇ ئارقىلىق مەسىلىلەر قارىلىپ چىقىلىش بىلەن تېخىمۇ چىداملىق جەمىيەت، ئۆزلىكىسىز تەرەققىيات ۋە تىنچلىق بەرپا قىلالايمىز.

مىشەل باشەلەت، ب د ت كىشىلىك ھوقۇق ئالى كومىسسارى. 2019 - 15 - ئۆتەبىر.

خىتاينىڭ شەرتنامىدىكى دوكلاتلىرىنى تاپشۇرۇش ۋاقتى، يەنى شەرتنامىدىكى مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلىش ئۈچۈن ھۆكۈمەت قانداق ۋاسىتىلارنى قوللىنىۋاتقانلىقى توغرىسىدا دوكلات بېرىش مۆھلەت ۋاقتى:

- تەن جازاسىغا قارشى تۇرۇش كومىتېتى : خىتاينىڭ دوكلاتى 2019-يىلى 9-دېكابىر ئېلان قىلىنغان.
- ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي ۋە مەدەنىيەت ھوقۇقى كومىتېتى : خىتاينىڭ دوكلاتى 2019-يىلى 1-ماي ئېلان قىلىنغان. 2019-يىلى 19-دېكابىر سۇنۇلغان.
- ئاياللارغا قارىتىلغان كەمسىتىشنى تۈگىتىش كومىتېتى : خىتاينىڭ دوكلاتى 2018-يىلى 1-نويابىردا ئېلان قىلىنغان.
- بالىلار ھوقۇقى كومىتېتى : خىتاينىڭ دوكلاتى 2019-يىلى 31-مارت ئېلان قىلىنغان.
- مېيىپىلەر ھوقۇقى كومىتېتى : خىتاينىڭ دوكلاتى 2018-يىلى 1-سېنتەبىر تاپشۇرۇلدى.

سانلىق مەلۇمات توپلاش ۋە ئارخىپ تۈزۈش: ئەمەلىيلەشتۈرۈشنى نازارەت قىلىش ئۈچۈن قانداق ئۇچۇرلارنى ياكى دەلىل ئىسپاتلارنى ئىشلىتىشىڭىز كېرەك؟

سىز كىشىلىك ھوقۇق خىزمىتىنى قىلغىنىڭىزدا، كۈندىلىك ئىشلىتىدىغان نۇرغۇن ماتېرىياللار ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش تەۋسىيەلىرىنىڭ يولغا قويۇلغانلىقىنى خاتىرىلەش ئىشلىرىدا پايدىلىق بولۇپ، بۇلار تۆۋەندىكى رەسمىي ھۆججەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

- مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەردە دۆلەتنىڭ رەسمىي يېڭىلانغان دوكلاتلىرى ياكى دۆلەتنىڭ ھەرىكەت پىلانىغا قارشى دوكلات بېرىش.
- ئۆلكە ۋە يەرلىك دەرىجىلىك ئورگانلار ئېلان قىلغان تەدبىر ياكى قائىدىلەرنىڭ ئاممىۋى خاتىرىسى، ئۇنىڭدىن باشقا بايلىق تەقسىملەشلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان خامچوت ۋە ئوچۇق سوت خاتىرىسى ۋە ھۆكۈم سانلىق مەلۇمات ئامبىرى.
- رەسمىي مەمۇرىي ياكى ئىچكى ئۇقتۇرۇشلار، مەسىلەن ھەق تەلەپ ئىشلىرى، ئەدلىيە ياكى بىخەتەرلىك ئورگانلىرى ياكى رەسمىي داۋالاش دوكلاتى.
- دۆلەت ئاخبارات تاراتقۇلىرىدا بېرىلگەن سىز ئىشلەۋاتقان مەسىلىلەرگە تەسىر كۆرسىتىدىغان مۇناسىۋەتلىك سىياسەتلەر ياكى مۇھىم نۇتۇقلار.
- خىزمەت ئورۇنلىرى ياكى كەسپىي جەمئىيەتلەر ئىچىدىكى سىياسەت ۋە سىياسىي كۆرسەتمىلەر.
- دۆلەت مەجلىسى ياكى ئاممىۋى ئورگانلىرى، مەسىلەن دۆلەت كېڭەش ئاخبارات ئىشخانىسىنىڭ ئورتاقلاشقان تەتقىقات دوكلاتى ۋە تەشۋىقات ۋاراقلىرى.
- خام ماتېرىياللارغا، ھۆججەتلەرگە ۋە خىتاينىڭ باشقا ئىلمىي ئورگانلىرىنىڭ تەتقىقات ئورۇنلىرىغا ئېرىشكىلى بولىدىغان سانلىق مەلۇمات ئامبىرى.
- ئاممىۋى ياكى خۇسۇسىي شىركەتلەرنىڭ بەزى شەخسلەرگە سېتىش مۇلازىمەتلىرى رەت قىلىشى ھەققىدىكى ئۇقتۇرۇشلار.
- باشقا ھۆكۈمەتلەر ياكى ھۆكۈمەتلەر ئارا تەشكىلاتلار تەمىنلىگەن مۇنارىپ پائالىيەتلىرىدىن ئېلان قىلىنغان دوكلاتلار.
- ھۆكۈمەتنىڭ ئوچۇق ئۇچۇرلىرى ۋە باشقا مەمۇرىي باسقۇچلار ئارقىلىق ئېرىشەلەيدىغان باشقا ئۇچۇرلار.

“

كىشىلىك ھوقۇق ئۇنىۋېرسال باھالاش مېخانىزىمى، ھەرىكەتكە ئۆتۈش تەلەپ قىلىنغان ھەققانىيەتسىزلىكلەرگە، كىشىلىك ھوقۇق بۇزغۇنچىلىقلىرىغا ۋە سۈيىستىمالارغا قارشى دېققەتنى مەركەزلەشتۈرۈش رولىغا ئىگە.

مىشەل باشەلەت، پ د ت كىشىلىك ھوقۇق ئالى كومىسسارى، 2020-يىلى 24-فېۋرال

بۇ يەنە ئاممىۋى تەشكىلاتلارنىڭ تەتقىقات نەتىجىسى ۋە سانلىق مەلۇماتلارنى توپلاشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ :

- تەسىرگە ئۇچرىغان جامائەت، شەخسلەر ياكى ئەمەلدارلار توپى بىلەن ئېلىپ بېرىلغان تەكشۈرۈش ياكى سۆھبەت نەتىجىلىرى.
- سىز ئىشەنچ قىلىدىغان كىشىلىك ھوقۇق تەشكىلاتلىرى
- ئىشەنچلىك تورلاردا ھەمبەھىرلەنگەن يازما، سۈرەت ۋە سىنلار .

مۇھىم ئەسكەرتىش:

ئاشكارا ھەمبەھىرلىنىدىغان ماتېرىياللاردا شەخسنىڭ سالاھىيىتىنى ئاشكارىلايدىغان شەخسىي ئۇچۇرلارنى (كىملىك نومۇرى، تۇغۇلغان كۈنى، ئادرىسى، تولۇق ئىسمى،... دېگەندەك) ئۇچۇرۇش ياكى يۇشۇرۇشنى ئۇنتۇپ قالماڭ.

بەزى ئەھۋاللاردا، قايسى تەۋسىيەلەرگە

دېققەت قىلىپ نازارەت قىلىشنى، ۋە

ھۆكۈمەتلەردىن نېمىلەرنى تەلەپ قىلىش

توغرىسىدا بىر قارارغا كېلىش تەس بولۇشى مۇمكىن،

چۈنكى ئۇچۇر بەك كۆپ بولغاچقا تاللاش شۇنچە

تەس بولىدۇ. بولۇپمۇ ئەگەر سىز مەنبەسى چەكلىك

بولغان كىچىك گۇرۇپپىدا بولسىڭىز، ئۆزىڭىز ئەڭ ياخشى

قىلالايدىغان ئىشلارنىڭ ئىزغا چۈشۈپ، باشقا گۇرۇپپىلار

قىلالايدىغان ئىشلارغا تۆھپە قوشالايسىز، بۇنداق ئەھۋالدا

بەلكىم سىزنىڭ ئەسلى مۇددىئالىرىڭىزغا مۇناسىۋەتسىز

نۇرغۇن ئىشلارغا ياقى دېيىشىڭىزگە توغرا كېلىدۇ.

ئەمما ئۇزۇن مۇددەتتىن قارىغاندا، بۇنىڭ سىز ۋە سىز

ئۇلاشماقچى بولغان كىشىلەر ئۈچۈن كۆپ پايدىسى بار.

ئۇچۇر ئامبىرىدا (database) نۇرغۇن

ماتېرىياللارنى دەلىللەش، ساقلاش ۋە

ئاسراش تەس. ئالاھىدە پروگراممىلارنى

ئىشلىتىپ، قاتتىق دېسكا، مەخپىي نومۇر بىلەن

قوغدىلىدىغان بۇلۇت ھېسابلار، ياكى باشقا ئۇچۇرلارنىڭ

دىگىتال بىخەتەرلىك ۋە پۈتۈنلۈكىنى ئاشۇرۇشتىكى

ۋاسىتىلارنى ئىشلىتىش مۇھىم ئىستراتېگىيىلىك

ئۇسۇل ھېسابلىنىدۇ. بۇ تەدبىرلەرنى قوللانسىڭىز،

ئۇچۇرلارنى ساقلاش ياكى باغلىنىش ئۈچۈن ئىشلىتىدىغان

ئۇسۇنلەرنىڭ بىخەتەرلىكىنى قوغداشقا پايدىسى بولىدۇ

(بۇ يەردە دېمەكچى بولغان تىز - ئۈستى كومپيۇتېر، تاختا

كومپيۇتېر، يانفون قاتارلىقلار).

سىز توپلىغان بارلىق ئۇچۇرلارنى ئىشلىتىش

تەس بولۇشى مۇمكىن، ھەمدە ھۆكۈمەت

تەمىنلىگەن ستاتىستىكىنىڭ توغرىلىقىدىن

گۇمانلىنىشىڭىزمۇ مۇمكىن. بەزىدە، سىز ھۆكۈمەت

تەمىنلىگەن ستاتىستىكىلارنىڭ سىزگە لازىم بولمايدىغان

ئۇچۇرلار بولۇشى مۇمكىن. بۇ خىل ئەھۋال ئاستىدا،

سانلىق مەلۇماتلارغا تايىنىپ قالماي، رەسمىي سانلىق

مەلۇمات ياكى ستاتىستىكىلارنىڭ ئىزچىل بولمىغان، ماس

كەلمەيدىغان تەرەپلىرىنى ئالاھىدە كۆرسىتىپ بەرسىڭىز

بولىدۇ.

بىخەتەرلىك: ھۆججەتلەشتۈرۈلگەن بىخەتەرلىك ئۇچۇرلىرىنى قانداق قىلىپ ئۈنۈملۈك ۋە بىخەتەر ھالدا تاپشۇرالايسىز؟

سىز قايسى تېمىدىكى مەسىلىلەرگە دىققەتتىكىنى مەركەزلەشتۈرۈشنى ۋە قايسى ئۇچۇرلارنى توپلاشنى بىكىتكىنىڭىزدە، سىز قىلماقچى بولغان ئىشنىڭ يېرىمىنى پۈتتۈرگەن بولىسىز. ئەمما ئەڭ مۇشكۈل ئىش بولسا دوكلاتلارنى قانداق يېزىشنى قارار قىلىشتۇر.

بەزىدە پۈتۈن دوكلاتنى ئۆزىڭىزنىڭ يېزىپ چىقىشى تەسكە توختايدۇ. بۇنىڭ سەۋەبلىرى بەلكىم ئىقتىدارىڭىز يەتمەسلىكى، ئۇچۇرلارنىڭ يېتەرسىزلىكى، ئىنگلىز تىلىدا راۋان يازالماسلىقىڭىز ياكى بۇلارنى قىلغاندا ئۆزىڭىزنى بىخەتەر ھېس قىلماسلىقىڭىز مۇمكىن. ئەمما بۇ ساھەدە كىشىلەرنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك قوللانغان بىر قانچە ئىستراتېگىيەلىرى بار:

ئادۋوكات شىركەتلىرى بىلەن ھەقسىز شەرت ئاساستا شېرىكلىشىش، ياكى ئىلمىي ئورگانلار بىلەن ھەمكارلىق ئورۇنۇشنىڭ، سىزنىڭ قانۇنغا مۇناسىۋەتلىك خىزمەتلىرىڭىزگە، رەسمىي ئىستانسىيەلەرنى بىر تەرەپ قىلىشىڭىزغا، مەۋجۇت ئۇچۇر ئامبىرىدىن پايدىلىنىپ ئاكادىمىك تەتقىقات ئېلىپ بېرىشىڭىزغا، راي سىناش ۋە باشقا مەسلىھەت ئېلىش خىزمەتلىرىنى يۈرۈشتۈرەلىشىڭىزگە ۋە ھەتتا ئاددىسىي ئىنگىلىسچە تەرجىمە ۋە تەھرىر قىلىش ئىشلىرىڭىزغا ناھايىتى كۆپ ياردىمى بولىدۇ.

ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش بارلىق ئىنسانلارنىڭ كىشىلىك ھوقۇقىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولغاچقا، باشقا تەشكىلاتلار بىلەن ماسلىشىپ بېرىلگەن تەۋسىيەلەرنىڭ باشقا تەشكىلاتلار ئوتتۇرىغا قويغان تەۋسىيەلەر بىلەن ئىزچىللىققا ئىگە بولۇشى ناھايىتى مۇھىم.

ئەگەر سىز ياكى تەشكىلاتىڭىز ئالاھىدە نازارەت قىلىدىغان نۇقتا توغرىسىدا ئاللىبۇرۇن قارار بەرگەن بولساڭلار، مەسىلەن، نازارەت قىلماقچى بولغان تېمىڭىز مېيىپلار ھوقۇقى ياكى ئۆلۈم جازاسى ھۆكۈمى بولسا، سىز دۆلەت ئىچىدىكى پۇقرالار ياكى ئۇنىۋېرسىتېتنى ھەمراھلىرىڭىز يازماقچى بولغان دوكلاتلاردىن ئۆزىڭىز ئالسىڭىز بولىدۇ. سىز ئۆزگىرىشنى (ئىسلاھاتنى) ئىلگىرى سۈرۈش ئۈچۈن ئاللىبۇرۇن دۆلەت ئىچىدە مۇھىم خىزمەتلەرنى قىلىۋاتىسىز. ئەمدىلىكتە، ئۆز ھۆكۈمىتىڭىزنىڭ ھەر ساھاسىدا مۇھىم رول ئوينايدىغان كىشىلەرنى ئىسلاھات ئېلىپ بېرىشقا ئىلھاملاندۇرغاندىن باشقا، سىز بۇ ئۇچۇرلارنى باشقىلار بىلەن ئورتاقلاشىشىڭىز بولىدۇ.

قوللىنىدىكى بارلىق تەۋسىيەلەرنى تەكشۈرۈپ بېقىڭ - قايسىلىرىنى سىز قىلىۋاتقان خىزمەت ئارقىلىق ئىلگىرى سۈرگىلى ۋە باشقىلارنى مەلۇماتلاندۇرغىلى بولىدۇ؟

ئەگەر سىز باشقا سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن دوكلات يېزىۋاتقان بولسىڭىز - بۇ دوكلاتىڭىزدىن ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنى نازارەت قىلىش ئۈچۈن پايدىلانغىلى بولامدۇ؟

بىز ئاممىۋى ئىستىراتېگىيىلارغا تېخىمۇ كەڭ ئورۇن بېرىپ، خەلق ئاممىسىنىڭ ئارلىشىشىنى تېخىمۇ كۈچلەندۈرۈش ئۈچۈن كەڭ دائىرىدە ئىشلىشىمىز كىرەك.

مىشەل باشلەت، پ د ت كىشىلىك ھوقۇق ئالى كومىسسارى، 2019-يىلى 18-ئۆكتەبىر

© ISHR

خىتاينى ئۆز ئىچىگە ئالغان دۇنيادىكى
ھەرقايسى دۆلەتلەردە، ھۆكۈمەت (ياكى
ھۆكۈمەتنىڭ بىر قىسىم ئورۇنلىرى)
تەشكىلاتلارنىڭ خەلقئارالىق تەۋسىيەلەرنىڭ ئىجرا
قىلىنىشىنى نازارەت قىلغانلىقى ۋە ب د ت گە
بۇ توغرىسىدا مەلۇمات بەرگەنلىكى ئۈچۈن، ھەتتا
بۇ دۆلەتتىكى باشقا كۆرۈپىلار بىلەن سۆھبەت
ئۆتكۈزگەنلىكى ئۈچۈن ئۈچ ئېلىشى مۇمكىن.

ئىنسان ھەقلىرى خىزمىتىنى قانات
يابدۇرۇشنىڭ خەتەرى بارلىقىنى ۋە بۇ
خەتەرلەرنى ئىمكانىيەتنىڭ بېرىچە ئەڭ
نازغا چۈشۈرۈش ئۈچۈن تىرىششنىڭ مۇھىملىقىنى
ھەر ۋاقىت ئويلىشىش كېرەك.

- ئالاقىدار كىشىلەر بىلەن كۆرۈشۈشنىڭ ياخشى
پەيتىنى تاللاشنى ياخشى ئويلىشىڭىز كىرەك، چۈنكى
بەزى ۋاقىتلار (بايرام، خاتىرە كۈنلەر، باشقا چوڭ
يىغىنلار) سىزنىڭ ئۇلار ئۈچۈن بىخەتەر ئۇچرىشىش
تەلۋىڭىزگە پايدىسىز بولۇشى مۇمكىن.
- پەۋقۇلادە ئەھۋال ئاستىدا، سىز خەتەرنىڭ ئالدىنى
ئېلىش ئۈچۈن، بىخەتەر مۇھىتتا ياشاۋاتقان
ھەمراھلىرىڭىزنىڭ بەزى دوكلاتلارنى سىزگە ۋاكالىتەن
يوللىشىغا قوشۇلسىڭىز بولىدۇ.

خىتايدىكى ل گ ب ت گۇرۇپپىلىرى
ناھايتى ئېغىر قېيىنچىلىققا دۇچار
بولماقتا. خىتاي ئاممىۋى تەشكىلاتلىرىنىڭ،
ب د ت مىخايىنېزىملىرىغا قاتنىشىش
ئىمكانىيەتلىرى ناھايتى تار بولۇپ ئۇنىڭ
ئۈستىگە ئىنتايىن خەتەرلىك ھالەتتە.
شۇ سەۋەبتىن، خىتاينىڭ ئىچىدە
ھەق ھوقۇق تەشەببۇسكارلىرىنىڭ
پائالىيەتلىرى ئۈچۈن شارائىت يارىتىش
ۋە خىتايدا ئەمەلىي ئۆزگۈرۈش
پەيدا قىلىش ئارقىلىق ل گ ب ت
گۇرۇپپىلىرىنىڭ ئەھۋالىنى ياخشىلاش
ئىنتايىن مۇھىم خىزمەت.

خىتاي ل گ ب ت پائالىيەتچىسى

ئىشنى رەسمى باشلاش: مىساللار ۋە مەنبەلەر

ئا. ئۆرنەك ئانالىز قىلىش

سىز كۆرىدىغان بەزى تەۋسىيەلەر ئالدىنقى بۆلۈملەردە سۆزلەپ ئۆتكىنىمىزدەك ئېنىق ئەمەس. ئۇلار ھۆكۈمەتتىن «داۋاملىق تىرىشچانلىق كۆرسىتىش» ياكى «كېڭەيتىش» نى تەلەپ قىلىدۇ. ئەمما بەزىلىرى ناھايىتى ئېنىق. 2018-يىلى 11-ئايدىكى تەكشۈرۈشتە قوبۇل قىلىنغان تەۋسىيەنى مىسالغا ئالايلى :

ئائىلە زوراۋانلىقىغا قارشى تۇرۇش قانۇنىنى يولغا قويۇش ۋە ئۇنىڭ كەڭ دائىرىدە تەشۋىق قىلىنىشى ئارقىلىق، ئاياللار، قىزلار ۋە بارلىق شەخسلەرنىڭ جىنسىي يۈزلىنىشى ۋە جىنسىي كىملىكى جەھەتتىن كىشىلىك ھوقۇقتىن تولۇق بەھرىمەن بولۇشقا كاپالەتلىك قىلىش (شۋېتسىيە).

ئۇنداقتا ھۆكۈمەتنىڭ بۇ تەۋسىيەنى ئىجرا قىلغان-قىلمىغانلىقىنى قانداق نازارەت قىلالايسىز؟

1

بىرىنچى قەدەمدە، تەۋسىيەلەرنى ئۇنىڭ ئاساسلىق مەزمۇنىغا قاراپ بۆلۈملەرگە ئايرىۋالساڭىز بولىدۇ.

• ئۇنىڭ مەقسىتى نېمە؟

«ئىنسان ھەقلىرىدىن تولۇق بەھرىمەن بولۇش»

• كىملەر تەرىپىدىن؟

«ئاياللار، قىزلار ۋە بارلىق جىنسىي يۈزلىنىش ۋە جىنسىي كىملىكتىكى شەخسلەر» .

• ھۆكۈمەت بۇ نىشانغا قانداق يېتىشى كېرەك؟

بۇنىڭ ئىككى باسقۇچى بار:

بىرىنچى باسقۇچىدا ئۇنىڭ خىزمەت دائىرىسىنى ئېنىقلاش - زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچىلار كىملەر؟ جىنايەتچىلەر كىملەر؟

ئىككىنچى باسقۇچىدا قانۇنى ئىجرا قىلىش، ياكى يولغا قويۇش.

• ئاچقۇچلۇق ئۆلچەملەر ياكى كۆرسەتكۈچلەر قايسىلار؟

ئەگەر بۇنداق ئۆلچەملەر مەۋجۇت بولسا، ئۇلارنى قانداق ئالالايسىز؟ ئەگەر ئۇلار مەۋجۇت بولمىسا (ياكى سىز ئىشلىتەلەيدىغان شەكىلدە بولمىسا)، بۇ سىزنىڭ نازارەت قىلىشىڭىزنىڭ بىر قىسمى بولۇپ قالىدۇ.

2

ئىككىنچىدىن، دۆلەت ئىچىدىكى بۇ تەۋسىيەلەرگە چىتىشلىق ئامىللارنى، مەنبەئەتدارلىرىنى ئېنىقلاپ چىقىش ياخشى بىر باشلانغۇچ بولۇپ قىلىشى مۇمكىن. . تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكى بارلىق دوكلاتلارنى تەمىنلىشى كېرەك، ھەمدە تەشكىللەش ياكى ماسلاشتۇرۇش رولىنى ئوينىشى مۇمكىن، ئەمما ئەمىلىي يولغا قويۇشقا كىم مەسئۇل بولىدۇ؟ بۇ تەۋسىيە ئۈچۈن بىز ئاساسلىق رول ئوينىغۇچىلارنى بىلىمىز. ئۇلار ئەدلىيە مىنىستىرلىكى، جامائەت خەۋىپسىزلىكى مىنىستىرلىكى، بەلكىم خەلق ئىشلىرى مىنىستىرلىكى بولۇشى مۇمكىن. خىتاي ئاياللار بىرلەشمىسىنىڭمۇ قانۇن توغرىسىدىكى ئۇچۇرلارنى تەشۋىق قىلىشتا رولى بولۇشى مۇمكىن. ئاممىۋى جەمئىيەتلەر، ئىجتىمائىي مۇلازىمەت ئورگانلىرى، ئاكادىمىك ئورگانلار، ئاياللار بىرلەشمىسى ۋە خەير-ساخاۋەت تەشكىلاتلىرى ئائىلە زوراۋانلىقىدىن قېچىپ كەتكەن ئاياللار ۋە بالىلارنىڭ باشقا تۇرالغۇ ئەسلىھەلىرى ئۈچۈن ياردەم بېرەلەيدۇ.

كۆپ تۈرلۈك دوكلاتلار بۇ تەۋسىيەنى يولغا قويۇش ئۈچۈن قانداق ھەرىكەتلەرنى قىلىش توغرىسىدا سىزگە يول كۆرسىتىپ بېرىشى مۇمكىن.

- بەلگىلىمىلەرنى ئۆلكە ياكى شەھەرلەردە يولغا قويۇش.
- ئەدلىيە مىنىستىرلىكى ۋە جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىكى ئېلان قىلغان مەمۇرىي تەدبىرلەر.
- ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسى ۋە ئالىي خەلق تەپتىش مەھكىمىسى بېكىتكەن دېلولارغا يېتەكچىلىك قىلىش.
- تۆۋەن سوتتىكى دېلو نەتىجىلىرى.
- ئاكادېمىك ئورگانلار، خىتاي ئاياللار بىرلەشمىسى، ئاساسلىق خەير-ساخاۋەت تەشكىلاتلىرى ۋە ئىجتىمائىي تەشكىلاتلارنىڭ سانلىق ۋە سۈپەتلىك مەلۇماتلىرى.
- ئاساسلىق تاراتقۇلاردىكى دوكلاتلار.
- توردىكى تەشۋىقاتلار.

ب د ت كىشىلىك ھوقۇق
مىخائىلىزىملىرى تەرىپىدىن ۋە ئۇلار
ئۈچۈن باشقا گۇرۇپپىلار تەرىپىدىن
تەييارلانغان دوكلاتلار، كىشىلىك ھوقۇق
جەھەتتىن ئارقىدا قالغان گۇرۇپپىلار
ۋە تېخىمۇ ئارقىدا قېلىش خەتېرىگە
ئىگە گۇرۇپپىلار توغرىسىدا ناھايىتى مول
ئۇچۇرلار بىلەن تولغان.

كەيت گىلمور (Kate Gilmore)، ب د ت كىشىلىك ھوقۇق
ئالى كومىسسارىنىڭ سابىق ياردەمچىسى، 2019-يىلى 3-دېكابىر

خىزمىتىڭىزنىڭ ئۈنۈملۈك بولۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن مۇۋاپىق ۋاقىتنى تاللاش ناھايىتى مۇھىم. ھازىر بىز تەۋسىيەنىڭ مۇھىم ئامىللىرىنى ئېنىقلاپ چىقتۇق. ب د ت ياكى خەلقئارالىق جەمئىيەتلەر بۇ مەسىلىلەر ھەققىدە ئۇچۇرلارنى بولۇپمۇ خىتاي ھەققىدە ئۇچۇرلارنى قەيەردىن يىغىدۇ؟

• ئائىلە زوراۋانلىقى، خىتاينىڭ ئىككى خەلقئارالىق شەرتنامە، يەنى ئاياللارنى كەمسىتىشنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش ئەھدىنامىسى (CEDAW¹⁶) ۋە بالىلار ھوقۇقى ئەھدىنامىسىدىكى مەجبۇرىيىتى (CRC¹⁷) بىلەن ئىنتايىن زىچ مۇناسىۋەتلىك مەسىلە. شۇڭا بۇ مۇناسىۋەتلىك ئىككى شەرتنامە ئورگىنى - ئاياللارنى كەمسىتىشنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش كومىتېتى ۋە بالىلار ھوقۇقى كومىتېتىنىڭ باھالاش ئەھۋالىنى تەكشۈرۈش ياخشى بولىدۇ. ئەگەر پات ئارىدا يۈز بېرىدىغان باھالاش بولسا ياكى يۈز بەرگەن بولسا، بۇ تېخىمۇ كۆپ ئۇچۇرلارغا ئېرىشىش ۋە خىزمىتىڭىزنى كۈچلەندۈرۈشنىڭ ياخشى ئۇسۇلى بولالايدۇ - كۈنلارنىڭ «بىر تاش بىلەن ئىككى قۇشنى ئۇرۇش» دېگەن سۆزىنى ئويلاڭ.

• 2016-يىلدىن باشلاپ، ب د ت جىنسىي يۈزلىنىش ۋە جىنسىي كىملىك (ج ي ج ك) ئاساسىدا زوراۋانلىق ۋە كەمسىتىشكە دائىر مەسىلىلەرنى ئالاھىدە كۈزىتىشكە ب د ت مۇتەخەسسىسى¹⁸ س تەيىنلىدى. ئەگەر سىز بۇ مەسىلىلەرگە ئەھمىيەت بەرسىڭىز، بۇ مۇتەخەسسىسنىڭ دوكلاتى سىزنىڭ ئەڭ ياخشى تەجرىبىلەرنى چۈشىنىشىڭىزگە ياردەم بېرىدۇ، ھەمدە ھۆكۈمەتنىڭ يولغا ئىجرائاتلىرىنى نازارەت قىلىدىغان قوراللار بىلەن تەمىنلەيدۇ.

• شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، بىر چامىدا ئىككى قۇش ئۇرۇش مىسالى بويىچە، - خىتايدىكى ج ي ج ك زوراۋانلىقىغا مۇناسىۋەتلىك ئەھۋاللارنى نازارەت قىلىش توغرىسىدىكى دوكلاتلىرىڭىزنى، ئائىلە زوراۋانلىقى دائىرىسىدە ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشتىن ھالقىپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ. ھەمدە بۇ مەسىلىلەرگە قىزىقىدىغان ب د ت مۇتەخەسسىسلىرىگە بىۋاسىتە ئەۋەتسىڭىز بولىدۇ. «ئالاھىدە قەدەم باسقۇچ» مۇستەقىل مۇتەخەسسىسلىرى دىگىنىمىزدە، ج ي ج ك دوكلاتچىلىرى، ئاياللارنى كەمسىتىش خىزمەت گۇرۇپپىسى ۋە ئاياللارغا قارىتىلغان زوراۋانلىق ئالاھىدە دوكلاتچىسى ۋە باشقىلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

ئەگەر ھۆكۈمەت بېرىلگەن تەۋسىيەنى قوبۇل قىلغان ۋە دۆلەت ئىچىدە بۇ مەسىلىگە قىزىقىدىغان رول ئوينىغۇچىلار كۆپ ئوتتۇرغا چىققان ئەھۋالدا، بۇنداق ئۇچۇرلارنى تارقىتىش ۋە ئورتاقلىشىش ناھايىتى ئاسان. لېكىن باشقا ھەمراھلار بىلەن بىللە ئىشلەشنىڭ پايدىسى كۆپ. مەسىلەن: خىتاي ئىچىدىكى تەتقىقات پروگراممىلىرى، خىتاي سىرتىدىكى ھەق - ھوقۇق تەشكىلاتلىرى ۋە پىراففىسسورلار، ھەمدە ئادۋوكاتلىق ئورۇنلىرى دىگەندەك. بەزىدە سىز ئۇلاردىن تەھرىرلەشكە ياكى تەكلىپ-پىكىر ھەققىدە ياردەم تەلەپ قىلىشىڭىز بولىدۇ، ھەمدە ئۇلار تەرجىمە ئىشلىرىغا ياردەم قىلىشى مۇمكىن. يەنى بەزى ۋاقىتلاردا، سىز ئۇلاردىن تەييارلانغان دوكلاتلارنى ئورتاق نام بىلەن ئەۋەتىشنى تەلەپ قىلىشىڭىز بولىدۇ.

تەييارلانغان دوكلاتلارنى ھۆكۈمەت ئالدىدا ھىمايە قىلىش ئىشلىرىدا ئىشلىشىڭىز، چوقۇم شۇ ھۆكۈمەتكە ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش جەريانىدا يولغا قويۇلىشىنى تەۋسىيە قىلغۇچى ھۆكۈمەت (شۋېتسىيە) بىلەن قانداق قىلغاندا ئەڭ ياخشى نەتىجىگە ئېرىشىشنى ئويلىشىشىڭىز كېرەك. سىز ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش دوكلاتىدا كۆرگىنىڭىزدەك، مۇشۇنىڭغا ئوخشاش تەۋسىيەلەرنى ئوتتۇرىغا قويغان، ئاياللارنىڭ ھوقۇقىغا ئەھمىيەت بېرىدىغان باشقا ھۆكۈمەتلەر بولۇشىمۇ مۇمكىن. بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى ئاياللار كومىتېتىنىڭ ۋە بىرلەشكەن دۆلەتلەر بالىلار فوندىغا (ب د ت ب ف) ئوخشاش ب د ت ئورگانلىرىنىڭ خىتايدا ئىشخانىسى بار. يۇقارقىلار بۇ ئىشخانىلارنىڭ خىزمىتىنىڭ ئاساسلىق تەركىبى بولغىنى ئۈچۈن، بۇ دوكلاتلارنىڭ كۆپەيتىلگەن نۇسخىسىنى ئۇلارغا ئەۋەتىش ئىمكانى بولامدۇ؟ ئىزدىنىپ كۆرۈڭ.

“
ئۆزۈڭلارغا قاراڭلار، ئۆز قىممىتىڭلارنى،
پرىنسىپىڭلارنى ۋە ئارزۇلىرىڭلارنى
بىلىڭلار ھەمدە شۇ نىشان بويىچە
ھەركەت قىلىڭلار. ھەركىتىڭلار
قانۇن ئالدىدا ئىجتىمائىي ئادالەت ۋە
باراۋەرلىكنى بەرپا قىلىش بولسۇن.

مىشەل باشەلەت، ب د ت كىشىلىك ھوقۇق ئالى
كومىسسارى، 2019-18-ئۆكتەبىر

ب. ئىش باشلىشىڭىز ئۈچۈن كىرەكلىك قوشۇمچە مەنبەلەر

نۇرغۇن تەشكىلاتلارنىڭ ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنى تېخىمۇ ياخشى چۈشىنىشىڭىزگە ياردەم بېرىدىغان ماتېرىياللار باربولۇپلا قالماستىن، ھەتتا ئۇلار كېيىنكى نۆۋەتلىك جەريانلار ئۈچۈنمۇ دوكلات تەييارلايدۇ (2023-يىلى).

• بۇ دوكلاتلارنىڭ بەزىلىرى ئومۇميۈزلۈك دوكلات بولۇپ، ئاساسەن ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنىڭ پۈتۈن جەريانلىرىغا قارىتىلغان. (ئەمما دوكلاتنىڭ خىتاي تىلىدا بولۇشى ناتايىن:).

• ئىنسان ھەقلىرى كومىسسار ئىشخانىسىنىڭ (ئى ھ ك ئ) ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش ئۈچۈن نەشر قىلغان ئومۇمىي قوللانمىسى بار، بۇ قوللانما ئاممىۋى تەشكىلاتلار ئومۇمىي قوللانمىسىنىڭ بىر قىسمى بولۇپ، ئىنگىلىزچە¹⁹ ۋە خىتاي تىللىرىدا²⁰ نەشر قىلىنغان.

• ئى ھ ك ئ يەنە ئەمەلىي قوللانما²¹ (خىتايچە نۇسخىسى يوق) ۋە بىر قىسىم ياخشى سانلىق مەلۇماتلارنى²² نەشر قىلدى.

• ئاممىۋى تەشكىلاتلارنىڭ، ب د ت ئىنسان ھەقلىرى تەۋسىيەلىرىگە ئەمەل قىلىشتىكى ئى ھ ك ئ ئەمەلىي قوللانمىسى²³، ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشكە ئائىت بىر قاتار ئىنتايىن ناھايىتى پايدىلىق ئۇسۇللار ۋە مەنبەلەرنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

• خىتاي ئۈچۈن ئېيتقاندا، ب د ت ئىنسان ھەقلىرى ئالىي كومىسسار ئىشخانىسىنىڭ خىتاي تەكشۈرۈشى توغرىسىدىكى ئۇچۇرلىرى بار²⁴ بولۇپ، ئۇ سىزنىڭ دەسلەپكى تەتقىقاتىڭىزغا ياردەم بېرەلەيدۇ، شۇنداقلا خىتايغا بېرىلگەن ئاساسى تەۋسىيەلەر (پەقەت ئىنگىلىزچە تور بەتتە بار²⁵) بۇ تور بېتتە مەۋجۇت.

• ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش ئۇچۇرلىرىنىڭ پايدىلىق سانلىق مەلۇمات ئامبىرى²⁶، شۇنداقلا رەسمىي ھۆججەتلەر توپلىمى بار.

• بۇنىڭ ئىچىدە بىر تەشكىلاتنىڭ ئىشلىگەن پايدىلىنىش فىلىمى بار: <https://youtu.be/HVMx6XxY70k>

• ئىنسان ھەقلىرى ئومومىي كۆرسەتكۈچى (ئى ھ ئ ك)، ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش تەۋسىيەلىرىنى²⁷ قانداق قىلغاندا كۈچەيتىپ ياكى تولۇقلاپ، ب د ت نىڭ باشقا تەۋسىيەلىرىگە (شەرتنامە تۈزۈش ئورگىنى²⁸ ياكى ئالاھىدە تەرتىپتىكىگە²⁹) ئوخشاش، تىرىشچانلىق بىلەن ئىزچىل ئەگىشىشنى ئۆگىنىدىغان قەدەملىرىنىڭ باشلانغۇچى قىلىشقا بولىدىغانلىقىنى ئۆگەتەلەيدۇ. تور بېكەتنىڭ يىڭلانغان ئىنگىلىزچە نۇسخىسىنى ۋاختىدا تەكشۈرۈپ تۇرۇش لازىم، چۈنكى بەزىدە تەرجىمە كېچىكىدۇ.

بەزى مەنبەلەر ئالاھىدە كىشىلەرگە قارىتىلغان :

• خىتاي ئىنسان ھەقلىرى ھىمايە قىلغۇچىلار تورى ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنىڭ ئومۇمىي³⁰ تەھۋالىنى خىتاي تىلىدا ئېلان قىلدى.

• خىتايدىكى ئىنسان ھەقلىرى تور بېتتە ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ب د ت مەنبەلىرى³¹ بار.

بۇلارنىڭ قالغان قىسمى بولسا، ئىنگىلىزچە:

• خ ل ھ ق ج ئو - خەلقئارا لەزبىيەن (ئاياللار ئارىسى مۇناسىۋەت قىلغۇچىلار)، ھەمچىنىسلار، (ئەرلەر ئارىسى مۇناسىۋەت قىلغۇچىلار) قوش جىنسلىقلار، جىنس ئۆزگەرتكەنلەر ۋە ئورتاق جىنسلىقلار (ئەر ياكى ئايال كاتوگورىيەسىگە تەۋە بولمىغان) جەمئىيىتى، جىنسىي يۈزلىنىش ۋە جىنسىي كىملىكنى ئىپادىلەش ۋە ئوخشىمىغان جىنسى مەيلىدىكى كىشىلەرنىڭ ھەق ھوقۇقىنى قوغدىغۇچىلار ئۈچۈن ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش تەشۋىقات قوراللىرى³² تەييارلىدى. ARC³³ International ناملىق خەلقئارا تەشكىلاتمۇ بۇ ھەققىدە خىزمەت قىلىۋاتىدۇ.

• ھۆكۈمەتسىز خەلقئارالىق تەشكىلات بولغان بالىلارنى قۇتقۇزۇش تەشكىلاتىمۇ ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈشكە بالىلار ھوقۇقىغا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىش ھەققىدە قوللانما³⁴ تەييارلىغان بولۇپ، بۇ يەردىكى مەقسەتمۇ بۇ مەسىلىگە چىتىشلىق دەۋلەت ئەركانلىرىغا مەلۇمات يوللاشتۇر .

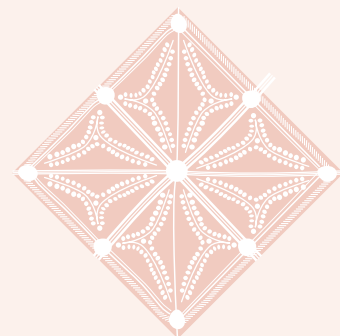
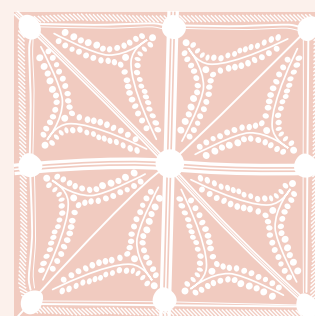
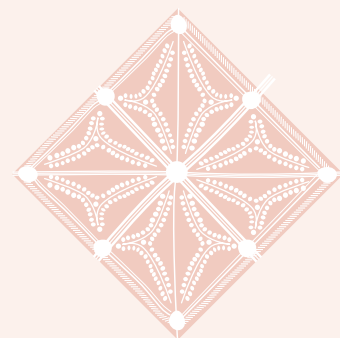
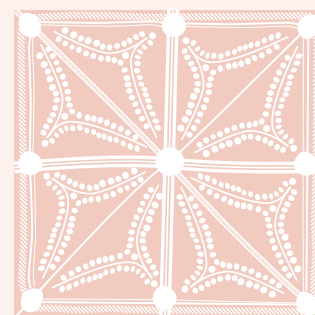
• خەلقئارا ئاياللار ھوقۇقى ھەرىكىتى ئاسىيا تىنچ-ئوكيان كۆزىتىش تەشكىلاتىنىڭ پايدىلىق ۋىديۇلۇق مەلۇماتى مەۋجۇت.³⁵

تېما بويىچە تاللانغان مۇھىم تەۋسىيەلەر

تۆۋەندە ئۇنىۋېرسال تەكشۈرۈش تەۋسىيەلىرىنىڭ تاللانغان تىزىملىكىنى تەمىنلەيمىز. خىتاي تەرىپىدىن قوبۇل قىلىنغانلار قارا رەڭدە، ھۆكۈمەت تەرىپىدىن «كۆرۈلگەنلەر» (باشقىچە ئېيتقاندا رەت قىلىنغان) بولسا قىزىل رەڭدە بولۇپ ھەر بىر تەۋسىيەنىڭ ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك سانلىرى بار، تەۋسىيە قىلغان ھۆكۈمەت بولسا تىرىق ئىچىگە ئېلىنغان.

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايۇنى

- 28.23 شىنجاڭ توغۇرلۇق ئىرقى كەمسىتىشنى بىكار قىلىش كومىتېتى تەرىپىدىن 8102-يىلى ئاۋغۇستتا ئوتتۇرىغا قويۇلغان بارلىق تەۋسىيەلەرنى ئىجرا قىلىش، بولۇپمۇ توپ ھالەتتە جازا لاگېرلىرىغا قاماشنى ئاخىرلاشتۇرۇش ۋە ب د ت كىشىلىك ھوقۇق ئالى كومىسسارىنىڭ ھەمدە مەخسۇس مۇتەخەسسىسلەرنىڭ رايۇنغا زىيارەت ئېلىپ بېرىشىغا يول قويۇش (تەكلىپ بەرگۈچى دۆلەت - فرانسىيە)
- 28.22 ئىرقى كەمسىتىشنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش كومىتېتىنىڭ تەكلىپلىرىنى تولۇق ئىجرا قىلىش ۋە ب د ت نىڭ شىنجاڭغا ۋەزىيەتنى كۈزۈتۈش ئۈچۈن تولۇق ھوقۇق بىلەن كىرىشىگە رۇقسەت قىلىش (ئەنگلىيە ۋە شىمالى ئىرلاندىيە)
- 28-180 شىنجاڭدىكى ئۇيغۇر ۋە بەشقا مۇسۇلمانلارغا قارىتىلغان بارلىق قانۇنسىز تۇتقۇن قىلىشنى، بولۇپمۇ ئاساسى قانۇنغا خىلاپ بولغان جازا لاگېرلىرىنى ھەمدە ئولتۇراقلىشىش رايونلىرىدىكى ئىلىكترونلۇق نازارەتنى ئاخىرلاشتۇرۇش (گېرمانىيە)
- 28.35 ئۇيغۇر رايۇنىدىكى بارلىق ' قايتا تەربىيەلەش مەركەزلىرىنى' ۋە ئەسلىھەلەرنى تاقاش، ب د ت كىشىلىك ھوقۇق ئالى كومىسسارىنىڭ ۋە مۇتەخەسسىسلەرنىڭ زىيارىتىگە يول ئېچىش (شىۋىتسارىيە)
- 28.42 شىنجاڭغا قاراتقان سىياسىيەتدە بولۇپمۇ كەسپى تەربىيەلەش ۋە يېتىشتۈرۈش مەركەزلىرى نامىدىكى تۇتۇپ تۇرۇش مەركەزلىرىنىڭ خەلقئارا كىشىلىك ھوقۇق ئۆلچەملىرىگە ماس كەلگەن كەلمىگەنلىكىنى ئىنقىلاش ئۈچۈن، ب د ت تارماقلىرى بىلەن ھەمكارلىشىش ۋە ئۇلارنىڭ شىنجاڭدا تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىشىغا رۇخسەت قىلىش.(گوللاندىيە)
- 28.32 شىنجاڭدىكى ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ دىنىي ۋەزىيىتى ھەققىدە ئوچۇق ئاشكارا بولۇش ۋە ب د ت ۋەزىيەلەندۈرگەن كۈزەتكۈچىلەرنىڭ رايۇندىكى لاگېر مەركەزلىرىگە تولۇق ھوقۇقلۇق كىرىشىگە رۇخسەت قىلىش.(نورۋىگىيە)
- 28.27 ب د ت نىڭ مۇناسىۋەتلىك مۇتەخەسسىسلىرىنىڭ شىنجاڭ ۋە تىبەتكە تولۇق ھوقۇقلۇق كىرىشىگە كاپالەتلىك قىلىش. (دانىيە)
- 28.195 ئۇيغۇر ۋە تىبەت قاتارلىق ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ دىن ۋە ئىتقاد ئەركىنلىكىگە، پىكىر ۋە ئىپادە ئەركىنلىكىگە، تىچلىق بىلەن يىغىلىش ۋە مەدەنىيەت ئەركىنلىكىگە ھۆرمەت قىلىش. (گېرمانىيە)
- 28.40 ب د ت كىشىلىك ھوقۇق ئالى كومىسسارىنىڭ شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايۇنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بارلىق رايۇنلارغا چەكلىمىسىز كىرىشىگە كاپالەتلىك قىلىش.(ئېرلاندىيە)
- 28.179 مىللىي كېلىپ چىقىشى ۋە دىنىي ئىتقادىي سەۋەبىدىن ھىچ بىر قانۇنىي ئاساس بولمىغان ھالدا خالغانچە تۇتقۇن قىلىنغان ئۇيغۇر ۋە باشقا مۇسۇلمانلارنى دەرھال قويۇۋېتىش. (كانادا)
- 28.317 ئۇيغۇر ۋە تىبەتلەرنىڭ ھەركەت قىلىش ئەركىنلىكىدىكى چەكلىمىنى بىكار قىلىش، ئاخبارات، ب د ت ۋە چەتئەل خادىملىرىنىڭ شىنجاڭ ۋە تىبەتكە كىرىشىگە رۇخسەت قىلىش. (ئاۋستىرالىيە)
- 28.191 دىن ۋە ئىتقاد ئەركىنلىكىگە كاپالەتلىك قىلىپ، بولۇپمۇ شىنجاڭدىكى ئەتىك ئاز سانلىقلارغا قارىتىلغان تۇتقۇن قىلىش، خورلاش ۋە ئاتالمىش قايتا تەربىيەلەش مەركەزلىرىنى بىكار قىلىش. (چېخىيە)
- 28.325 بولۇپمۇ شىنجاڭدىكى ئۇيغۇرلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بالىق ئەتىك دىنىي ئاز سانلىقلارنىڭ كىشىلىك ھوقۇقىنى ھىمايە قىلىش ۋە قوغداش. خىيىنىڭ خەلقئارا كىشىلىك ھوقۇق مەجبۇرىيەتلىرىگە ماس بولمىغان ئەتىك ئايرىمچىلىق قىلىش قاتارلىق ھۆكۈمەتنىڭ سىياسەتلىرىنى توختىتىش ھەمدە دىنىي ئەركىنلىك ۋە ئىتقاد ئەركىنلىكى ھەققىدىكى ب د ت نىڭ ئالاھىدە دوكلاتچىسىنىڭ شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايۇنىغا زىيارەت ئېلىپ بېرىشىغا رۇخسەت قىلىش. (فىنلاندىيە)
- 28.319 بولۇپمۇ شىنجاڭ ۋە تىبەتتىكى ئەتىك ئاز سانلىقلارنىڭ تىنچلىق بىلەن توپلىشىش ھوقۇقى ئۆزىنىڭ دىنىي ۋە مەدەنىيەتلىرىنى كاپالەتكە ئىگە قىلىش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ھەق - ھوقۇقلىرىنىڭ قوغدىلىشى ئۈچۈن جىددىي تەدبىرلەرنى ئېلىش..(شىۋىتسارىيە)
- 28.194 تىببەت ۋە شىنجاڭدىكى دىن ۋە ئىتقاد ئەركىنلىكىنى كاپالەتكە ئىگە قىلىش.(فىرانسىيە)
- 28.175 شىنجاڭدىكى ئۇيغۇر قاتارلىق مۇسۇلمان گۇرۇپپىلارغا قارىتىلغان خالغانچە تۇتقۇن قىلىشنى توختىتىش. (ئاۋستىرالىيە)
- 28.177 ھەر خىل شەكىلدىكى خالغانچە تۇتقۇن قىلىشنى بىكار قىلىش، بولۇپمۇ شىنجاڭدىكى تۇتۇقلاش مەركەزلىرىنى بىكار قىلىش، بۇ لاگېرلاردا تۇتۇپ تۇرۇلغان 001مىڭلارچە ھەتتا مىليۇنلارچە كىشىلەرنى دەرھال قويۇۋېتىش. (ئامېرىكا)

ئىنسان ھەقلىرى قوغدىغۇچىلىرى

- 28.337 زۆرۈر تەدبىرلەرنى قوللىنىپ، ئىنسان ھەقلىرى قوغدىغۇچىلىرىنىڭ پىكىر بايان قىلىش ئەركىنلىكى ۋە تىنچ (ھالدا) ئۇيۇشۇش ئەركىنلىكىنى ئىشلىتىشىگە كاپالەتلىك قىلىش (بېلگىيە)؛
- 28.338 خەلقئارا ئىنسان ھەقلىرى قانۇنىغا ئاساسەن، ئىنسان ھەقلىرى قوغدىغۇچىلىرى ۋە ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ ئۇيۇشۇش ۋە پىكىر بايان قىلىش ئەركىنلىكىنى تولۇق يۈرگۈزۈشكە كاپالەتلىك قىلىش (كوستارىكا)؛
- 28.340 ئىنسان ھەقلىرى قوغدىغۇچىلىرى ۋە ئادۋوكاتلارنىڭ ھېچقانداق تەھدىت، بوزەك قىلىنىش ۋە جازالىنىش قورقۇسى بولمىغان ھالدا ئۆزلىرىنىڭ پىكىر ۋە پىكىر بايان قىلىش ئەركىنلىكىنى ئىجرا قىلىش ئۈچۈن دەرھال تەدبىر قوللىنىش. (ئىرلاندىيە)؛
- 28.335 ئاممىۋى سىياسەتلەرنى قوللىنىپ، خەلقئارا ئۆلچەم بويىچە ئىنسان ھەقلىرى قوغدىغۇچىلىرىنى قوغداش (ئىسپانىيە)؛
- 28.341 زۆرۈر تەدبىرلەرنى قوللىنىپ، ئىنسان ھەقلىرى قوغدىغۇچىلىرىنى ۋە مۇخپىرلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان كىشىلىك ھوقۇقنى قوغداش ۋە ئىلگىرى سۈرۈش ئۈچۈن خىزمەت قىلىدىغانلارغا بىخەتەر مۇھىت تەمىنلەپ بېرىش ۋە ئۇلارغا قارىتىلغان بارلىق زوراۋانلىق ھەرىكەتلىرىنى تەكشۈرۈش ۋە جازالاش (ئارگېنتىنا)؛
- 28.342 كىشىلىك ھوقۇق قوغدىغۇچىلىرىنىڭ، ئۆز خىزمىتىنى ھېچ بىر شەكىلدە بوزەك قىلىنىشقا، تەھدىتكە ۋە جازالىنىشقا ئۇچۇرماستىن داۋاملاشتۇرۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش. (لىكېنېنشتېين)؛
- 28.336، ئىنسان ھەقلىرى قوغدىغۇچىلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىنىڭ بوزەك قىلىنىش ۋە دۆلەت سىرتىدا گۆرەگە ئېلىنىشىنى توختىتىش. كىشىلىك ھوقۇقنى مۇداپىئە قىلغىنى ئۈچۈن، كىشىلەرنىڭ نەزەربەنتە تۇتۇلۇشى ۋە ساياھەت ئەركىنلىكىنىڭ چەكلىنىشىنى توختىتىش ھەمدە يۇقارقىدەك خىزمەتلەرنى قىلغانلىقى سەۋەبىدىن تۇتۇقۇن قىلىنغان تاشى ۋاڭچۇك، ئىلخام توختى، خۇاڭ چى، ۋاڭ چۈەنجاڭ ۋە شۇلارغا ئوخشاش كىشىلەرنى دەرھال قويۇۋېتىش. (ئامېرىكا)؛

ئادۋوكاتلار ۋە قانۇن بىلەن باشقۇرۇلۇش

- 28.218 ئادىل سوتلىنىشقا كاپالەتلىك قىلىش، بارلىق جاۋابكارلارنىڭ ئۆزلىرى خالىغان ئادۋوكاتلىرى بىلەن توسالغۇسىز كۆرۈشۈشىگە يول قويۇش، ئۇلارنىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىغا تېزىدىن ئۇقتۇرۇش قىلىش ۋە قانۇنىي تەرتىپلىرى ئۈچۈن-ئاشكارا بولۇش (گېرمانىيە)؛
- 28.216 ئادۋوكاتلارنىڭ، مەۋجۇت دۆلەتلىك قانۇنلار بويىچە ئۆز دەۋاڭەلىرىنى ئاقلاش جەريانىدا، ھەرخىل بوزەك قىلىنىشتىن، زوراۋانلىقتىن ياكى سوت جەريانىنى كىچىكتۈرۈش ھەمدە سوت جەريانىغا بىسىم قىلىش ئۇرۇنۇشلىرىدىن قوغدىلىش ھوقۇقىغا كاپالەتلىك قىلىش. (فىنلاندىيە)؛
- 28.221 ئەدلىيە سىستېمىسىنىڭ ئۈچۈن-ئاشكارا بولۇشىنى داۋاملىق ئىلگىرى سۈرۈش، ھۆكۈمنىڭ ئىجرا قىلىنىش جەريانىدىكى تەستىقلاش باسقۇچى، سوت تەرتىپى، ھۆكۈمنامە ۋە ھۆكۈمنامىنى ئىجرا قىلىشقا دائىر بەلگىلىمىلەر قاتارلىق تۆت چوڭ قانۇنىي باسقۇچنىڭ ئۈچۈن ئاشكارا بولۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش (قىرغىزستان)؛
- 28.150 دۆلەت ھاكىمىيىتىنى ئاغدۇرۇۋېتىش جىنايىتىنىڭ ئىنىقلىمىسىغا تۈزىتىش كىرگۈزۈپ پۇقرالارنىڭ كىشىلىك ھوقۇق ۋە تەبىئىي ئەركىنلىكىنى جارى قىلدۇرۇشنى بۇ قىلمىشنىڭ تەركىبىدىن چىقىرۇۋېتىش. (ئامېرىكا قوشما شتاتلىرى)؛
- 28.213 ئادىل سوت جەريانىدا، مۇستەقىل ئەدلىيە ۋە قانۇن مەسلىھەتچىسىگە ئېرىشىشكە كاپالەت قىلىش، ئادۋوكاتلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بارلىق ئىنسان ھەقلىرى قوغدىغۇچىلىرىنى قويۇپ بېرىش، ۋە ئۆز ھەق-ھوقۇقىنى يۈرگۈزۈپ باشقىلارنى قوغدىغانلارغا زىيانكەشلىك قىلىشتىن ساقلىنىش (چېخىيە)؛
- 28.165 دۆلەتنىڭ قانۇن-تۈزۈملىرىنى داۋاملىق تەكشۈرۈپ، ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلىنىدىغان جىنايەتچىلەرنىڭ سانىنى ئازايتىپ، ئۆلۈم جازاسىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش توغرىسىدا ئاشكارا مۇنازىرىگە ئىلھام بېرىش (چىلى)؛
- 28.164 ئۆلۈم جازاسىنى ۋاقىتلىق توختىتىش ئۈچۈن قەدەم بېسىش ۋە چارە تەدبىر قوللىنىش، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا بۇ جازاغا ھۆكۈم قىلىنغانلارنىڭ يېتەرلىك قانۇنىي ۋەكىللىك ھوقۇقى ۋە ئادىل سوتلىنىشىغا كاپالەتلىك قىلىش. (بىرازىلىيە)؛

تۇتۇقۇن قىلىنىش

- 28.171 ئالاقىدار ئىنسان ھەقلىرى كىلىشمىلىرى ۋە ۋېيىنا ئەھدىنامىسىدىكى قانۇن شەرتنامىلەر ۋە قانۇن جەريانىدىكى ھوقۇقىغا ئاساسەن بارلىق مەھبۇسلارنىڭ مۇناسىۋەتلىك ھوقۇقلىرىغا ھۆرمەت قىلىش (شۋېتسىيە)؛
- 28.170 قىيىن-قىستاققا ئېلىش ۋە ئازار بېرىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش تەدبىرلىرىنى كۈچەيتىش (ئاۋسترالىيە)؛
- 28.181 ئىنسان ھەقلىرىنى قوغدايدىغان ۋە ئىلگىرى سۈرىدىغانلارنىڭ خالىغانچە تۇتۇپ تۇرۇلۇشىنى ئاخىرلاشتۇرۇش (فىنلاندىيە)؛
- 28.176 ئىنسان ھەقلىرى قوغدىغۇچىلىرى ۋە ئادۋوكاتلارغا قارىتىلغان «بەلگىلەنگەن» ئورۇندا تۇرۇش ۋە تۇرغان ئورنىدا نازارەت ئاستىغا ئېلىنىش «سىياسىي ئاخىرلاشتۇرۇش (شۋېتسىيە)»؛
- 28.180 شىنجاڭدىكى ئۇيغۇر ۋە باشقا مۇسۇلمانلارنى ئاساسىي قانۇنغا خىلاپ ھالدا تۇتۇپ تۇرۇش ۋە ئۇلارنىڭ تۇرالغۇ جايلىرىغا قارىتىلغان نازارەت قىلىش ھەمدە تەقىب ئاستىغا ئېلىشنى ئاخىرلاشتۇرۇش (گېرمانىيە)؛

تەشكىلاتلىنىش ۋە توپلىنىش ئەركىنلىكى، ئىپادە ۋە دىگىتال ھوقۇقلىرى

- 28.211 خىتايدا ئىشلەشنى خالايدىغان ئاممىۋى تەشكىلاتلارنىڭ تىزىملىتىشىغا ماسلىشىش ئۈچۈن، كەسپىي نازارەتچىلىك ئورۇنلىرىنىڭ تىزىملىكىنى كېڭەيتىش كېرەك (دانىيە)؛
- 28.205 خوتۇن كۆك نىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالغان ھالدا پىكىر، يىغىلىش ۋە تەشكىلاتلىنىش ئەركىنلىكىگە كاپالەتلىك قىلىش، بولۇپمۇ ئىنسان ھەقلىرى قوغدىغۇچىلىرى ئۈچۈن ئىنتېرنېتتىكى ئۇچۇر ئەركىنلىكىگە قويۇلغان توسالغۇلارنى بىكار قىلىش (فرانسىيە)؛
- 28.206 مۇخپىرلار ۋە باشقا ئاممىۋى تەشكىلات پائالىيەتچىلىرىگە بىخەتەر مۇھىت يارىتىشقا كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن يەنىمۇ بىر قەدەرلىك تەدبىرلەرنى ئىشلىتىشنى ئويلىشىش (گېرمانىيە)؛
- 28.207 پىكىر ۋە پىكىر ئەركىنلىكىگە كاپالەتلىك قىلىش، مۇخپىرلار، ئىنسان ھەقلىرى قوغدىغۇچىلىرى ۋە ئاممىۋى تەشكىلاتلارغا خەلقئارا ئۆلچەم بويىچە ئەركىن پائالىيەت قىلالايدىغان مۇھىت يارىتىپ بېرىش ئۈچۈن ئالاھىدە تىرىشچانلىق كۆرسىتىش (ئىتالىيە)؛
- 28.208 ئۇچۇر ۋە پىكىر ئەركىنلىكىگە ھۆرمەت قىلىش ۋە كاپالەتلىك قىلىش، بولۇپمۇ مۇخپىرلار، بىلوگ يازغۇچىلار ۋە كىشىلىك ھوقۇق قوغدىغۇچىلىرىنىڭ بۇ تۈرلۈك ھەقلىرىگە كاپالەتلىك قىلىش. (لىكسېمبۇرگ)؛
- 28.199 پىكىر ۋە پىكىر ئەركىنلىكى ئۈچۈن زۆرۈر بولغان ئىسلاھاتلارنى تېزلىتىش (ئاۋستىرالىيە)؛
- 28.201 خەلقئارا قانۇنلارغا خىلاپ بولىدىغان، ئىنتېرنېتنى ئۆز ئىچىگە ئالغان پىكىر ئەركىنلىكى ۋە ئاخبارات ئەركىنلىكى چەكلىمىسىنى بىكار قىلىش (شۋېتسىيە)؛
- 28.204 پىكىر ئەركىنلىكىگە دەخلى-تەرۇز قىلماسلىق، تور بىخەتەرلىكى ۋە ئۇچۇرلارنىڭ بىخەتەر ئېقىشىغا كاپالەتلىك قىلىش ئارقىلىق، جەمئىيەتتىكى بارلىق ئەزالارنىڭ توردىن چەكلىمىسىز پايدىلىنىشىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش (ئىستونىيە)؛
- 28.203 ئىنسانلارنىڭ، ئۇچۇرلارغا ئەركىن ئېرىشىش ۋە ئەركىن پىكىر بايان قىلىشىنى توسايدىغان دۆلەت چەكلىمىلىرىنى ۋە سىياسەتلىرىنى ئۆزگەرتىش ئۈچۈن، بۇ ھەققىدىكى قانۇنلارنى بىكار قىلىش ياكى بۇ قانۇنلارغا تۈزىتىش كىرگۈزۈش. (چېخىيە)؛

دىنىي ئېتىقاد ئەركىنلىكى

- 28.183 ئىنسان ھەقلىرى كومىتېتىنىڭ 22- نومۇمىي باياناتىغا ئاساسەن، پىكىر، ۋىجدان ۋە دىنىي ئەركىنلىك ھوقۇقىنى ھۆرمەتلەش، قوغداش ۋە ئەمىلىيلەشتۈرۈش (يېڭى زېلاندىيە)؛
- 28.195 تىبەتلەر، ئۇيغۇرلار ۋە باشقا ئاز سانلىق مىللەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ھالدا، ئۇلارنىڭ دىنىي ئېتىقاد، پىكىر ۋە پىكىر بايان قىلىش ئەركىنلىكى، تىنچ يىغىلىش ۋە مەدەنىيەت ئەركىنلىكىگە ھۆرمەت قىلىش (گېرمانىيە)؛
- 28.186 زۆرۈر تەدبىرلەرنى قوللىنىپ، بارلىق پۇقرالارنىڭ دىنىي ئېتىقاد ئەركىنلىكىدىن بەھرىمان بولۇشىغا شارائىت ھازىرلاپ، ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ ئەركىن ئېتىقاد قىلىش ۋە ئۆز مەدەنىيىتى بىلەن ئەركىن ياشاشىغا كاپالەتلىك قىلىش. (ئاۋستىرالىيە)؛
- 28.182 خىتاي قانۇنلىرىنىڭ، پۇقرالارنىڭ دىنىي ئېتىقاد ئەركىنلىكىنى قوغدىغان ماددىلىرىنى تولۇق ئىجرا قىلىپ، دىن ۋە ئېتىقاد ئەركىنلىكىنى تولۇق كاپالەتكە ئىگە قىلىش. (ئاۋستىرالىيە)؛
- 28.185 دىنىي ئېتىقاد ئەركىنلىكى ھەققىدىكى خەلقئارا ئىنسان ھەقلىرى مەجبۇرىيىتىنى تولۇق ئادا قىلىشقا كاپالەتلىك قىلىش (پولشا)؛
- 28.24 ئالاھىدە دوكلاتچىنىڭ دىنىي ۋە ئېتىقاد ئەركىنلىكىگە دائىر ئۇرغۇلىغان تەلەپلىرىگە مۇسبەت ئىنكاش قايتۇرۇش. (پولشا)؛
- 28.190 مۇسۇلمانلار، خىرىستىيانلار، تىبەت بۇددىسىلىرى ۋە فالۇنگۇڭچىلارغا قارىتىلغان دىن ۋە دىنىي ئېتىقاد ئاساسىدا يۈرگۈزۈلۈپ كەلگەن ئەيىبلەش ۋە زىيانكەشلىك قىلىشنى توختىتىش. (كانادا)؛

مەدەنىيەت ھوقۇقى ۋە ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ ھوقۇقلىرى

- 28.32 بىر بۆلۈم ئاز سانلىق مىللەتلەر ۋە ئاز ساندىكى دىنىي گۇرۇپپىلارغا قارشى ھەرخىل كەمسىتىش ۋە زوراۋانلىقنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە ئۇنىڭغا ئورتاق قارشى تۇرۇش. (ئىتالىيە)؛
- 28.320 بىخەتەر، پاكىز ۋە ساغلام بىر مۇھىتنىڭ تەمىنلىنىشى باشقا ھوقۇقلاردىن بەھرىمان بولۇش ئۈچۈن ھالقىلىق ئامىل بولغاچقا، تىبەت ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ ھەق-ھوقۇقلىرىنىڭ ھۆرمەت قىلىنىشى ۋە ئىزچىللاشتۇرۇلۇشى ئۈچۈن ساغلام شارائىت يارىتىش. (شۋېتسارىيە)؛
- 28.332 ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ قانۇنىي ھوقۇقى، دىن ئەركىنلىكى ۋە مەدەنىيەت كىملىكىنى ئىپادىلەش ھوقۇقىغا تولۇق ھۆرمەت قىلىش (كرودىيە)؛
- 28.275 ئۆز زېمىنىدىكى مەدەنىيەت پەرقىگە ھۆرمەت قىلىشنى تېخىمۇ كۈچەيتىش (پېرۇ)؛
- 28.191 دىنىي ئېتىقاد ئەركىنلىكىگە كاپالەتلىك قىلىش، ئاز سانلىق مىللەتلەرنى خالىغانچە تۇتقۇن قىلىش، ئۇلارغا پاراكەندىچىلىك سېلىشنى توختۇتۇپ، جۈملىدىن شىنجاڭدىكى ئاتالمىش قايتا تەربىيەلەش مەركەزلىرىنى ئاخىرلاشتۇرۇش (چېخىيە)؛
- 28.325 بارلىق ئىنسان ھەقلىرىنى، بولۇپمۇ شىنجاڭدىكى ئۇيغۇرلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئاز سانلىق مىللەتلەر ۋە ئاز سانلىق دىنىي گۇرۇپپىلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغداش ۋە ئىلگىرى سۈرۈش، خىتاينىڭ خەلقئارا ئىنسان ھەقلىرىگە بەرگەن ۋەدىسى ۋە مەجبۇرىيىتىگە ماس كەلمىگەنلىكى ئۈچۈن ھۆكۈمەتنىڭ مەلۇم مىللەتنى نىشان قىلىپ ئارخىپ تۇرغۇزۇشقا ئوخشاش يەكلەش سىياسەتلىرى ۋە ئىجرائاتلىرىنى توختىتىش، دىن ئېتىقاد ئەركىنلىكىنى ئالاھىدە دوكلاتچىسىنىڭ شىنجاڭ ئاپتونوم رايونىنى زىيارەت قىلىشىغا يول قويۇش. (فىنلاندىيە)؛

كەمسىتمەسلىك ۋە باراۋەرلىك

- 28.90 بىر يىل ئىچىدە بارلىق ھۆكۈمەت ۋە خۇسۇسىي تارماقلاردىكى جىنسسىي يۆنىلىش ۋە جىنسسىي سالاھىيىتى ئاساسىدا كەمسىتىشنى چەكلەيدىغان قانۇنلارنى ماقۇللانغان ھۆكۈمەت تەرەپىدىن بۇ ئاساستا باراۋەرلىكنى ئىلگىرى سۈرۈش ئۈچۈن مەسئۇلىيەتنى ئاكتىپ ئۈستىگە ئېلىش. (گوللاندىيە)؛
- 28.83 ئائىلە زوراۋانلىقىغا قارشى تۇرۇش قانۇنىنى يولغا قويۇش ۋە ئۇنىڭ ئۆز ئىچىگە ئالغان دائىرىسىنى ئېنىق بەلگىلەش ئارقىلىق، بارلىق جىنسسىي يۆنىلىش ۋە جىنسسىي سالاھىيەتتىكى ئاياللار، قىزلار ۋە باشقا شەخسلەرنىڭ كىشىلىك ھوقۇقىدىن تولۇق بەھرىمەن بولۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش (شۋېتسارىيە)؛
- 28.88 ھەرخىل شەكىلدىكى ئەر ۋە ئايال ھەمىيىتى، جىنس ئۆزگەرتكۈچىلەر ۋە قوش جىنسلىقلارنى كەمسىتىش ۋە ئۇلارغا قارىتىلغان زوراۋانلىقنى چەكلەش (فىرانسىيە)؛
- 28.89 زۆرۈر تەدبىرلەرنى ئېلىپ، جىنسسىيەت ئاساسىدا قىلىنغان ھەر خىل كەمسىتىشلەردىن يېتەرلىك ۋە ئۈنۈملۈك قوغداش (ئارگېنتىنا)؛
- 28.286 يېتەرلىك تەدبىر قوللىنىپ، ھەرخىل شەكىلدىكى جىنسسىي كەمسىتىش ۋە ئاياللارغا قارىتىلغان زوراۋانلىقنىڭ ئالدىنى ئېلىش (لېتېنىيە)؛
- 28.82 ئەر-ئاياللار باراۋەرلىكىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن مەۋجۇت قانۇنلاردىكى كەمسىتىشنىڭ ئىنقىلاپىنى ئوچۇق بەلگىلەش (پورتۇگالىيە)؛
- 28.296 قىز ئۆسمۈرلەرنىڭ ھوقۇقىنى قوغداشقا ئەھمىيەت بېرىش، بارلىق قىزلارنىڭ تۇغۇلغاندا تىزىمغا ئالدۇرۇلۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش، قىزلارنىڭ كىشىلىك ھوقۇقى توغرىسىدا كەڭ كۆلەملىك تەشۋىقات پائالىيىتىنى يولغا قويۇش ۋە ئۇلارنىڭ مائارىپىنى ئىلگىرى سۈرۈش (سلوۋېنىيە)؛

ئىشچىلار ھوقۇقى

- 28.84 ئاممىۋى ۋە خۇسۇسىي خىزمەت مۇھىتىدا كەمسىتىشكە قارشى تۇرۇش قانۇنىنى ماقۇللانغان، بارلىق كىشىلەرنىڭ خىزمەت ئورنىدا باراۋەر بولۇش ۋە كەمسىتىلىشكە ئۇچرىماسلىقىغا كاپالەتلىك قىلىش (ئۇرۇگۋاي)؛
- 28.244 ئەڭ تۆۋەن ئىش ھەققىگە مۇناسىپ تۈزىتىش كىرگۈزۈش، ئىش ھەققىگە يېتەكچىلىك قىلىدىغان پرىنسىپنى يولغا قويۇش (ئەرەب بىرلەشمە خەلىپىلىك)؛
- 28.304 دۆلەتنىڭ بالىلار ئەمگەك كۈچىنى يوقىتىش پىلانىنى تۈزۈش، بولۇپمۇ كانچىلىق، ئىشلەپچىقىرىش ۋە خىش زاۋۇتلىرىدا بالىلارنىڭ ئىشلىشىنى توختۇتۇش ۋە مەكتەپتە ئوقۇشقا كاپالەتلىك قىلىش (كوستارىكا)؛
- 28.329 ئىشچى-خىزمەتچىلەر، بولۇپمۇ كۆچمەن ئىشلەمچىلەر ئارىسىدا قانۇن بىلىملىرىنى ئاشۇرۇش (بولىۋىيە كۆپ ئىگىلىك دۆلىتى)؛
- 28.292 ئىستراتېگىيىلىك ۋە مەشغۇلات دەرىجىسىدىكى ئاياللارنىڭ ئىشقا ئورۇنلىشىشىغا كاپالەتلىك قىلىش ۋە ئۇلارنىڭ ئىجتىمائىي پائالىيەتلىرىگە باراۋەر ھالدا قاتنىشىشىغا كاپالەتلىك قىلىش سىياسىتىنى يولغا قويۇش ۋە بۇنى داۋاملاشتۇرۇش (ئېفىيوپىيە)؛
- 28.19 1930-يىلىدا (29-نومۇر) يېزىلغان خەلقئارا ئەمگەك تەشكىلاتى (خ ت) مەجبۇرىي ئەمگەك ئەھدىنامىسى، ۋە ئۇنىڭ 2014-يىللىق كېلىشىمنامىسىنى تەستىقتىن ئۆتكۈزۈش (ئەنگىلىيە)؛

مۇھىت، تىجارەت ۋە كىشىلىك ھوقۇق

- 28.132 خەلقئارالىق ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي ۋە مەدەنىي ھەق - ھوقۇقلار ئەھدىنامىسى، شۇنىڭ بىلەن بىللە تىجارەت ۋە ئىنسان ھەقلىرى كۆرسەتكۈچى پرىنسىپىغا ئاساسەن، ھاۋانىڭ بۇلغىنىشىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان سانائەتلىشىشنىڭ مۇھىتقا بولغان زىيانلىق تەسىرىنى ئازايتىش ئۈچۈن تېرىشچانلىقنى كۈچەيتىش (كورپىيە جۇمھۇرىيىتى)؛
- 28.135 خىتاينىڭ سىرتىدا تىجارەت قىلىۋاتقان خىتاي شىركەتلىرىگە تىجارەت ۋە كىشىلىك ھوقۇق كۆرسەتكۈچى پرىنسىپى قاتارلىق جەھەتلەردە خىتايدىكى مەۋجۇت قانۇنىي- نىزاملار ۋە ئۆلچەملەرنى خەلقئارا ئۆلچەملەرگە ماسلاشتۇرۇش (كېنىيە)؛
- 28.131 مەلۇم بىر قانۇنىي باشقۇرۇش تەۋەلىكىدىكى سانائىي قۇرۇلۇشلار ئېلىپ بارغان تىجارى پائالىيەتلەرنىڭ، تاشقى دۆلەتلەردىكى كىشىلىك ھوقۇق ئۆلچەملىرىگە سەلبىي تەسىر پەيدا قىلىشىنىڭ ئالدىنى ئالىدىغان قانۇنىي رىياسەت ۋە بەلگىلىمىلەرنى تۇرغۇزۇشنى ئويلىشىش (پېرۇ)؛
- 28.134 باش شتابى خىتايدا تەسىس قىلىنغان شىركەتلەرنىڭ كىشىلىك ھوقۇق ۋە مۇھىت تەسىرىنى باھالاش، شۇنداقلا نازارەت قىلىپ باشقۇرۇش تۈزۈمىنى ئورنىتىش، كىشىلىك ھوقۇقنى ئىلگىرى سۈرۈش ۋە ھۆرمەتلەش (ھايتى)؛
- 28.133 تىجارىي پائالىيەتلەر بىلەن كىشىلىك ھوقۇقنىڭ خەلقئارا مەجبۇرىيەتلەر ئاساسىدىكى بىردەكلىككە ئىگە بولۇشى ۋە خىمىم -خەتەرى يۈكسەك ياكى ھەر خىل توقۇنۇش يۈز بېرىۋاتقان رايۇنلاردا پائالىيەت ئېلىپ بېرىۋاتقان شىركەتلەرنىڭ، تىجارەت ۋە كىشىلىك ھوقۇق ئۆلچەملىرى ھەققىدىكى يىتەكچى پرىنسىپلارغا ئاساسەن كىشىلىك ھوقۇق جەھەتتىكى ھوشيارلىقىنى ئۆستۈرۈشكە تىگىشلىك بارلىق تەدبىرلەرنى ئېلىش. (پەلەستىن دۆلىتى)؛
- 28.130 دۆلەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى تەرەققىيات ۋە ئاساسىي قاتلام ئەسلىھە قۇرۇلۇشلىرىنىڭ كىشىلىك ھوقۇق بىلەن تولۇق بىردەك بولۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش، تەبئىي بايلىقلارنىڭ ئىچىلىشىدا، ئىجىرا قىلىشقا تىگىشلىك دۆلەتلىك قانۇنلار ، خەلقئارالىق قانۇنلار ھەمدە 2030-يىلدىكى ئۈزلۈكسىز تەرەققىيات كۈن تەرتىبىدىكى ۋەدىلىرىگە ماس ھالدا تەبئىي مۇھىتقا ھەمدە تەبئىي بايلىقلارنىڭ ئىزچىل داۋاملىشىشىغا ھۆرمەت قىلىدىغان تەدبىرلەرنى ئېلىش. (ئېكۋادور)؛
- 28.143 ئىقلىم ئۆزگىرىشى، مۇھىت ئاسراش ۋە ئاپەت خەۋپىنى باشقۇرۇشقا مۇناسىۋەتلىك مەسلىھەتلەردە سىياسى تۈزۈم ياكى پروگراممىلارنى تەرەققىي قىلدۇرۇشتا، ئاياللار، بالىلار ۋە مېيىپلارنىڭ ئاجىزلىقىنى ۋە ئېھتىياجىنى داۋاملىق ئويلىشىش (فىجى)؛
- 28.140 ئىقلىم ئۆزگىرىشىنىڭ ئىنسانىي ھوقۇقتىن بەھرىمەن بولۇشىغا ئىنكار قىلغىلى بولمايدىغان تەسىرىنى كۆزدە تۇتۇپ، پارىژ كېلىشىمىنى يولغا قويۇش تەدبىرلىرىنى داۋاملىق كۈچەيتىش (سېشىل)؛
- 28.242 سۇنىڭ بۇلغىنىشىغا قارشى تۇرۇش تېرىشچانلىقىنى ئاشۇرۇش (كوڭگو)

ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي ۋە مەدەنىي ھوقۇقلار

- 28.97 نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇشقا قارىتىلغان سىياسەتلەرنى داۋاملىق يولغا قويۇش، سەھرادىن كەلگەن بارلىق كۆچمەن ئىشلەمچىلەرنىڭ مائارىپ، ساقلىقنى ساقلاش ۋە ئىجتىمائىي كاپالەت قاتارلىق مۇلازىمەتلەرگە ئېرىشىشىگە ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىش (مولدوۋا جۇمھۇرىيىتى)؛
- 28.233 سەھرادىن كۆچۈپ كەلگەن شەھەر ئاھالىلىرىگە، بولۇپمۇ ئېھتىياجلىق كىشىلەرنىڭ تۇرالغۇ مەسلىھەتلىرىگە داۋاملىق دىققەت قىلىش (سېرىبىيە)؛
- 28.235 تۆۋەن كىرىملىك يېزا ئاھالىلىرىنىڭ بىخەتەر تۇرالغۇ جايغا كاپالەتلىك قىلىش مېخانىزمىنى تەدرىجىي ھالدا تەسىس قىلىش (بولىۋىيە كۆپ ئىگىلىك دۆلىتى)
- 28.243 بالىلارنىڭ ساغلاملىق ھوقۇقىغا كاپالەتلىك قىلىش، يەنى ئۇلارنىڭ بىخەتەر بولمىغان ۋاكسىن ئەمەلش ۋە قان بېرىش ياكى سېلىشتىن خالى بولۇشقا كاپالەتلىك قىلىش (پورتۇگالىيە)؛
- 28.255 كەڭ خەلق ئاممىسىغا ئاممىۋى ساغلاملىق مەسلىھەتلىرىنى داۋاملاشتۇرۇش ۋە ئاممىۋى تەشكىلاتلارنىڭ جامائەتكە ساغلاملىق مۇلازىمىتى تەمىنلىشىنى قوللاش (ئوردانىيە)؛
- 28.256 ئوتتۇرا، غەربىي رايون ۋە يېزىلارنى تېخىمۇ كۆپ ئاممىۋى ساغلاملىق مەنبەلەر بىلەن تەمىنلەش (موزامبىك)؛
- 28.330 كۆچمەن ئىشچىلارنىڭ بالىلىرىنىڭ مائارىپ ھوقۇقلىرىنى داۋاملىق تەشۋىق قىلىش (دومىنىكا جۇمھۇرىيىتى)؛

بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى بىلەن بولغان ھەمكارلىق

- 28.339 ئاممىۋى تەشكىلاتنىڭ بارلىق ئەزالىرىنىڭ ھەرخىل تەھدىد ۋە ئۆچ ئېلىشتىن خالىي ، خەلقئارا كىشىلىك ھوقۇق مېخانىزىمى بىلەن ئەركىن شۇغۇللىنىۋاتقان شارائىت يارىتىپ بېرىش (ئېستونىيە)؛
- 28.41 بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى ئىنسان ھەقلىرى ئالىي كومىسسارىلىقى ئىشخانىسى ۋە ئالاھىدە تارماقلار بىلەن بولغان ھەمكارلىقنى كۈچەيتىش (لىيۇكسېمبۇرگ)؛
- 28.25 ئىنسان ھەقلىرى كېڭىشىنىڭ ئالاھىدە تارماقلىرى بىلەن ھەمكارلىقنى كۈچەيتىش، جۈملىدىن ھازىرغىچە تەلەپ قىلىنغان زىيارەتلەرنى قوبۇل قىلىش (ئۇكرائىنا)؛
- ئىلگىرى تەۋسىيە قىلىنغاندەك، ئىنسان ھەقلىرى كېڭىشىنىڭ ئالاھىدە تەيىنلەنگەن خادىملىرىنىڭ تېخىچە ئېسىلىپ قالغان زىيارەت تەلپىگە مۇسبەت جاۋاب قايتۇرۇش، ھەمدە بارلىق ئالاھىدە تەيىنلەنگەن خادىملارنىڭ زىيارىتى ئۈچۈن تەكلىپ يوللاش. (لاتۋىيە)؛
- 28.23 2018- يىلى 8- ئايدىكى شىنجاڭغا قارىتىلغان ئىرقىي كەمسىتىشنى تۈگىتىش كومىتېتىنىڭ، لاگېرلارغا كەڭ كۆلەملىك قامىلىشىنى ئاخىرلاشتۇرۇش ھەققىدىكى بارلىق تەۋسىيەلىرىنى ئەمەللىيەشتۈرۈش. ھەمدە، بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى ئىنسان ھەقلىرى ئالىي كومىسسارىلىقى ئىشخانىسىنى ۋە ئالاھىدە تەرتىپ مۇتەخەسسسلەرنى تەكلىپ قىلىش (فرانسىيە)؛
- 28.7 كىشىلەرنىڭ مەجبۇرىي غايىپ قىلىنىشتىن قوغداش خەلقئارا ئەھدىنامىسىنى تەستىقلاش (ئۇكرائىن)؛

“

ب د ت كىشىلىك ھوقۇق كەڭىشى خىتايىنى ئومۇميۈزلۈك باھالاشنى ئىزدەش ئاخىرلاشتۇردى. باھالاش جەريانىدا خىتاي ئەمەلدارلىرى، " ئىقتىسادى ۋە ئىجتىمائىي ھەق ھوقۇقلارنىڭ قوغدۇلىشىدا چوڭ ئۇتۇق قازانغانلىقى " ھەققىدە چۇقان سالىدى. لېكىن باھالاش ئاخىرلىشا ئاخىرلاشمايلا، خىتاي ھۆكۈمىتى ئىقتىسادى ۋە ئىجتىمائىي ھوقۇق ھىمايىچىلىرىنى (زېمىن، ئۆي، سالامەتلىك ۋە ئىشچىلار ھوقۇقى قاتارلىقلار) باستۇرۇشقا باشلىدى. خىتاي دائىرىلىرى چەن جىيەنفاڭ، خى دىفاڭ، ۋەي جېلى قاتارلىق پائالىيەتچىلەرنى تۇتۇش بىلەن، خىتايچە كىشىلىك ھوقۇقنىڭ ئەسلى ماھىيىتىنى ئېچىپ بەردى.

خىتاي كىشىلىك ھوقۇق ھىمايىچىلىرى (CHRD)

ئاخىرقى ئىزاھات

https://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/Session31/CN/LetterChina.pdf	1
http://webtv.un.org/watch/china-review-31st-session-of-universal-periodic-review/5858293845001	2
https://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_PUB_16_1_NMRF_PracticalGuide.pdf	3
https://www.youtube.com/watch?v=exSA8KJeQAI	4
https://www.youtube.com/watch?v=vmePE9Olegg	5
https://www.youtube.com/watch?v=d7gD4mTRt8M	6
http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/HRC/WG.6/31/CHN/1&Lang=E	7
https://daccess-ods.un.org/TMP/5382223.12927246.html	8
http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/HRC/WG.6/31/CHN/3&Lang=E	9
https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/UPRCNStakeholdersInfoS31.aspx	10
http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/HRC/40/6&Lang=E	11
http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/HRC/40/6/Add.1&Lang=E	12
https://www.un.org/sustainabledevelopment/	13
https://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/Session31/CN/CHINA_Infographic_31st.pdf	14
https://www.ohchr.org/EN/Countries/NHRI/Pages/NHRIMain.aspx	15
https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx	16
https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx	17
https://www.ohchr.org/en/issues/sexualorientationgender/pages/index.aspx	18
https://www.ohchr.org/Documents/Publications/NgoHandbook/ngohandbook7.pdf	19
https://www.ohchr.org/Documents/AboutUs/CivilSociety/OHCHR_handbook_Chinese_7.pdf	20
https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Documents/PracticalGuideCivilSociety.pdf	21
https://www.ohchr.org/en/hrbodies/upr/pages/uprmain.aspx	22
https://www.ohchr.org/Documents/AboutUs/CivilSociety/HowtoFollowUNHRRRecommendations.pdf	23
https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/CNIndex.aspx	24
https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/CNIndex.aspx	25
https://www.upr-info.org/database/	26
https://uhri.ohchr.org/en/	27
https://www.ohchr.org/en/HRBodies/Pages/TreatyBodies.aspx	28
https://www.ohchr.org/en/HRBodies/SP/Pages/Welcomepage.aspx	29
https://www.nchrd.org/2017/03/universal-periodic-review-%E6%99%AE%E9%81%8D%E5%AE%9A%E6%9C%9F%E5%AE%A1%E8%AE%AE/	30
https://www.hrichina.org/en/2018-universal-periodic-review-china	31
https://ilga.org/SOGIESC-UPR-advocacy-toolkit	32
http://arc-international.net/global-advocacy/universal-periodic-review/upr-guide_en/	33
https://resourcecentre.savethechildren.net/library/universal-periodic-toolkit-guide-country-programs	34
https://www.iwraw-ap.org/wp-content/uploads/2019/01/UPR-Guide-IWRAW-Asia-Pacific.pdf	35

بىزنىڭ خىزمىتىمىزنى تېخىمۇ ياخشى چۈشۈنۈشنى خالىسىڭىز ياكى بۇ
ئەشەرىياتتا توختالغان نۇقتىلار ئۈستىدە سۇئاللىرىڭىز بولسا بۇ توربېتىنى
كۆرۈڭ: www.ishr.ch
ياكى بىزىلەن ئېلىخەتتە ئالاقە قىلىڭ: information@ishr.ch

www.facebook.com/ISHRGlobal

www.twitter.com/ISHRGlobal

www.youtube.com/ISHRGlobal

جىنىۋا ئادرېس:

Rue de Varembé 1, 5th floor
P.O. Box 16
CH-1211 Geneva 20 CIC
Switzerland

نۇيورك ئادرېس:

777 UN Plaza, 6th floor
New York, NY 10017
USA